

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Týdenní výukový plán na téma: Objevování pokladů naší přírody

Vypracovala: Alena Trojáková

Vedoucí práce: PhDr. Zbyněk Vácha, Ph.D.

České Budějovice, 2024

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji,

že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedené v seznamu použitých zdrojů. Dále prohlašuji, že fotografie byly pořízeny se svolením zákonných zástupců dětí a bylo jednáno v souladu s GDPR.

V Českých Budějovicích dne

.....

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Mé poděkování patří vedoucímu práce PhDr. Zbyňku Váchovi, Ph.D. za jeho rady a odborné vedení. Dále bych chtěla poděkovat vedení mateřské školy, paním učitelkám a dětem, kteří se podíleli na realizaci výukového plánu.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce bylo sestavení environmentálně zaměřeného výukového plánu. V teoretické části byla popsána teoretická východiska, ze kterých tematický celek vychází. V této části byla definována environmentální výchova, její cíle, metody a zásady. Prostor byl věnován i jejímu uplatnění v mateřské škole, významu školních zahrad a propojení s aktuálním Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. V neposlední řadě bylo popsáno prožitkové učení, hra a plynulé učení. Praktická část zahrnuje sestavený výukový plán, evaluaci dnů a závěrečnou evaluaci s dětmi. V tematickém celku byly použity environmentální činnosti, které u dětí rozvíjí environmentální senzitivitu a vytváří kladný vztah k přírodě. V závěru bylo zjištěno, že nejúspěšnější se stala aktivita prováděná přímo v lese, a to stavení skřítků vesnice. Nejméně děti nadchla cesta k lesu, která podle jejich slov byla moc dlouhá. Dalším problematickým úkolem, který byl však dobrovolný, byl dotek žížaly. Většina dětí se této aktivity vzdala a těm, kteří to zkusili, to bylo nepříjemné.

Klíčová slova: environmentální výchova, mateřská škola, prožitkové učení, příroda, dítě předškolního věku, týdenní výukový plán

ABSTRACT

The bachelor thesis's intended purpose was to create an environmental lesson plan. In the theoretical part, there was a described theoretical basis from which the lesson plan came out. This section defined environmental education, its goals, methods, and principles. There was devoted space to its application in kindergarten, the importance of the school garden, and the connection between environmental education and the curriculum for preschool education. Last but not least experience learning, game, and flow learning have been described. The practical part includes an assembled lesson plan, daily evaluation, and final evaluation with children. In the plan were environmental activities, which developed environmental sensitivity and created a positive attitude toward nature. In the end, it was found that the most successful activity was the one carried out directly in the forest, namely the building of a village for gnomes. The least liked activity was walking to the forest, which was too long in their words. Another unliked activity was earthworm touching, but it was voluntary. Most children gave up on the activity and those who tried it found it unpleasant.

Key words: Environmental education, kindergarten, experience learning, nature, preschool child, weekly lesson plan

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA.....	10
1.1 Odborná terminologie	10
1.2 Cíle environmentální výchovy.....	10
1.2.1 Environmentální senzitivita	11
1.3 Metody a formy vzdělávání	12
1.3.1 Organizační formy.....	12
1.3.2 Vzdělávací metody.....	15
1.4 Didaktické a pedagogické zásady.....	17
2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V MŠ	21
2.1 Význam začlenění environmentální výchovy do MŠ	21
2.2 Vliv přírody na děti předškolního věku.....	22
2.3 Školní zahrada	23
3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V POJETÍ RVP PV	25
4 PROŽITKOVÉ UČENÍ.....	29
4.1 Hra.....	29
4.1.1 Volná/svobodná hra	30
4.2 Plynulé učení.....	31
4.2.1 Probuzení nadšení	32
4.2.2 Zaměření pozornosti.....	32
4.2.3 Přímý prožitek.....	33
4.2.4 Sdílení inspirace	33
PRAKTICKÁ ČÁST	35

5	CÍL PRÁCE	35
5.1	Stanovené dílčí vzdělávací cíle	35
5.1.1	Dítě a jeho tělo.....	35
5.1.2	Dítě a jeho psychika	35
5.1.3	Dítě a ten druhý	35
5.1.4	Dítě a společnost.....	35
5.1.5	Dítě a svět	35
5.2	Stanovené očekávané výstupy.....	36
5.2.1	Dítě a jeho tělo.....	36
5.2.2	Dítě a jeho psychika	36
5.2.3	Dítě a ten druhý	36
5.2.4	Dítě a společnost.....	36
5.2.5	Dítě a svět	36
5.3	Stanovené klíčové kompetence	36
5.3.1	Kompetence k učení	36
5.3.2	Kompetence k řešení problémů	37
5.3.3	Kompetence komunikativní	37
5.3.4	Kompetence sociální a personální	37
5.3.5	Kompetence činnostní a občanské	37
6	CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY	37
7	NÁVRH TÝDENNÍHO VÝUKOVÉHO PLÁNU NA TÉMA: OBJEVOVÁNÍ POKLADŮ NAŠÍ PŘÍRODY	38
7.1	Pondělí	38
7.1.1	Evaluace dne	45
7.2	Úterý	47

7.2.1	Evaluace dne	54
7.3	Středa.....	55
7.3.1	Evaluace dne	62
7.4	Čtvrtek.....	63
7.4.1	Evaluace dne	68
7.5	Pátek	69
7.5.1	Evaluace dne	74
8	EVALUACE	76
8.1	Evaluace s dětmi	76
	ZÁVĚR.....	80
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	81
	PŘÍLOHY	83

ÚVOD

**„Nechť se duch mládí zahledí do budoucna, nechť se vcítí do krajiny,
nechť myslí s krajinou...“**

(Forman a Gordon, 1993)

Jak již z citátu vyplývá, cítím potřebu děti přibližovat přírodě. Proto jsem si vybrala svoje téma environmentálně zaměřené. Vzbudit v dětech zájem o přírodu a vybudovat v nich kladný vztah k ní jim poskytne pevné základy do budoucna. Může to v nich vzbudit zájem o ochranu přírody a žítí v souladu s ní. Děti předškolního věku jsou velice vnímavé a vše ze svého okolí do sebe nasávají. Proto mi přijde vhodné jim environmentální hodnoty vštěpovat již od útlého věku. Hlavním cílem práce jsem si tedy stanovila sestavení týdenního výukového plánu, který bude environmentálně zaměřený.

Děti se nejvíce naučí hrou a přímým zážitkem. Proto jsem svůj výukový plán koncipovala na základě hry, pokusu a prožitku. To jsou základní kameny, na kterých týdenní celek stojí a z kterých vychází. Jsou doplněny o činnosti výtvarné, pohybové, hudební a samozřejmě environmentální. Výukový plán je integrovaný s využitím různých forem (hromadná, kooperativní, skupinová i individuální) a metod (prožitkové a kooperativní učení hrou – situační učení, spontánní sociální učení atd.).

Průvodní postavou celého týdne je skřítek, který vystupuje jako ochránce a strážce přírody. Program je tedy s přírodou spjat nejen reálně, ale i pohádkově a dětem otevírá bránu pro představivost a fantazii. Děti v průběhu týdne plní úkoly, které dostanou zadané, a přibližují se tak písmeno po písmenu k vyluštění tajenky. Celek je završen tak, že je vyplněno heslo, které děti potřebují k otevření pokladu, pro který podstupují cestu podle mapy. Poklad se skládá z věcí, které byly v průběhu realizace vytvořeny. Je doplněn o ošatku s lesními jahodami a perníčky s dekorem dřeva.

Teoretická část doplňuje praktickou část o teoretická východiska. V ní seznamuje čtenáře s pojmem environmentální výchova, její implementací do mateřské školy a propojení s rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Dále v ní uvádím a definuji prožitkové učení a jeho hlavní metodu, kterou je hra.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

1.1 Odborná terminologie

Pojem environmentální výchova je definován jako „výchova o přírodě, pro přírodu a v přírodě,“ jak ve své práci uvádí Jančaříková a Kapuciánová (2013, s. 123). Leblová (2016) environmentální výchovu popisuje jako prostředek k vybudování vztahu s přírodou, vliv člověka na ni a její nenahraditelnou úlohu v lidských životech. Dále uvádí důležitost budování správných hodnot, názorů a schopnosti péče o přírodu. Také určité omezení lidské činnosti s ohledem na budoucnost planety. Činčera (2007, s. 13) vymezuje tři oblasti environmentálního vzdělávání: „výchova o životním prostředí, výchova v životním prostředí a výchova pro životní prostředí.“ Shoduje se tak ve své definici s Jančaříkovou a Kapuciánovou viz výše.

Environmentální vzdělávání, výchova a osvěta (EVVO) je dle Činčery zastřešující pojem, který v sobě ukrývá, již zmíněnou environmentální výchovu. Přičemž je označována za nosnou část celku. Je doplněna environmentální interpretací a environmentální komunikací. Ministerstvo životního prostředí EVVO popisuje jako „významné preventivní nástroje politiky životního prostředí.“

Jančaříková (2010) poukazuje na vznik českého termínu z anglického environment education. Slovní spojení lze přeložit jako vzdělávání o životním prostředí. Také pojednává o změně terminologických názvů v průřezu historie. Leblová (2016) udává zavedení termínu environmentální výchova ministerstvem životního prostředí koncem 90. letech 20. století.

1.2 Cíle environmentální výchovy

Za cíl environmentální výchovy si klade každý autor něco trochu odlišného, ale v celku jsou si názory velmi podobné. Autoři tedy sdílí podobné cíle a obdobné vize environmentálního vzdělávání.

„EVVO klade důraz především na poznávání životního (přírodního i umělého) prostředí (člověka), na uvědomování si nezbytnosti zachování podmínek života, na poznávání vztahů člověka a životního prostředí“ (MŠMT, 2008, s. 1).

Jančaříková (2010, s. 12) uvádí že „základním cílem environmentální výchovy v předškolním věku je podnítit v dětech touhu poznávat okolní svět a rozvíjet ji v hluboký a trvalý vztah k přírodě, který se později přemění v dovednost poznat v životním prostředí dysfunkce a (ještě později) v chuť přírodu aktivně chránit“.

Janoušková a Kukal (2008) vnímají cíle jako pokrytí všech oblastí vztahu člověka s prostředím a orientaci v procesech, probíhajících v ekosystému.

Vošahlíková (2009, s. 29) klade „důraz na přirozeně podnětné prostředí s mnohostrannými příležitostmi k získávání nejrůznějších zkušeností“.

Základním cílem, který uvádí ve své práci Leblová (2016), je rozvoj environmentální senzitivity. Člověk s touto rozvinutou schopností by měl mít zájem o přírodu, touhu po jejím prozkoumání a poznávání, ale také zájem o její péči a ochranu.

Jančaříková (2009) stejně jako Leblová (2016) udává jako nejdůležitější cíl environmentální senzitivitu, k ochraně přírody však považuje za důležité propojení poznatků a informací.

1.2.1 Environmentální senzitivita

Environmentální senzitivitu lze českým slovem označit jako citlivost. Jedná se o emočně založený vztah k přírodě, živé i neživé. Může být definována jako touha po poznání a objevování, uvědomování si nutnosti ochrany přírody a následného jednání ve prospěch životního prostředí. Utváří se působením zážitků v přírodě nebo s ní spojených, jedná se o dlouhodobý proces. Čím více času tráví děti ve venkovním prostředí, tím více se posiluje environmentální citlivost. Pro vytvoření environmentální senzitivity je tedy nezbytný pobyt venku, v předškolním věku lze využít školních zahrad nebo vycházek do okolního prostředí (Jančaříková, 2010).

Environmentální senzitivita je v poslední době vnímána jako jedna z nejdůležitějších schopností, která se s EVVO váže. Je možné jí dosáhnout pozorováním krásy a tajemna přírody. Ale také seznamováním s různými formami života a budováním odpovědnosti

vůči okolnímu prostředí. Leblová (2016) dále uvádí vztah citlivosti s přímým kontaktem s přírodou, který je nenahraditelný.

Krajhanzl (2009) popisuje člověka s rozvinutou environmentální citlivostí jako více vnímavého vůči okolnímu prostředí. Takový člověk si všímá mnohem více zvuků, detailů, barev a jiných podnětů. Cítí jakési napojení na přírodu a dokáže z ní čerpat energii. Přírodu vyhledává v jakémkoliv prostředí a obdivuje její krásy. Takový člověk má značnou potřebu vyhledávání přírodního prostředí, a proto podniká kroky k rozličnému pobytu v přírodě. Lidé se liší mírou rozvinutí schopnosti environmentální senzitivity. Environmentálně citlivý člověk přírodu vyhledává a čerpá z ní, zatímco člověk s méně rozvinutou schopností je vůči přírodě lhostejný a necítí k ní žádné napojení (Krajhanzl, 2009).

1.3 Metody a formy vzdělávání

MŠMT (2008, s. 7) doporučuje „při realizaci EVVO uplatňovat takové metody a formy vzdělávání, které vedou k aktivizaci žáků a k podpoře činnostního učení. Důležitou složkou EVVO je i přímé učení ve venkovním terénu, které je hlavně v předškolním a mladším školním věku navíc spojeno i s včasným rozvíjením harmonické osobnosti a přirozené vitality dětí“. Dalšími doporučeními jsou vícedenní pobyty se zaměřením na EVVO a terénní výuku, návštěva institucí (muzeí, zoologických zahrad atd.), využití školních zahrad a zařazení ekologických projektů (MŠMT, 2008).

1.3.1 Organizační formy

Pojem formy vzdělávání je definován jako „organizování vzdělávacího procesu v prostoru a čase“ (Šmelová, Prášilová a kol., 2018, s. 115).

Jsou členěny podle různých kritérií (prostředí, typ výuky atd.) na: frontální, skupinové, kooperativní vzdělávání, exkurze/vycházky/výlet a projektové vyučování.

Frontální vzdělávání

Jedná se o hojně využívanou formu vzdělávání v MŠ. Pedagog v rámci ní pracuje s celou skupinou najednou. V předškolním věku má své zvláštnosti. Skupina, se kterou učitel pracuje, je nesourodá (různý věk, schopnosti, zájmy, potřeby atd.). Tato forma tedy v MŠ přispívá převážně k tvoření soudržnosti a uvědomování si kolektivu. Zároveň napomáhá

při utváření pocitu vlastní hodnoty, sebedůvěry a sebeúcty. Dítě má ve skupině své místo a je současně i jejím členem. Při frontálním vzdělávání je tomuto dítěti poskytnuta možnost poznat ostatní, tak i sám sebe.

V MŠ není tato forma využívána tolik jako na jiných stupních vzdělávání. Vzhledem k rozmanitému složení skupiny je náročné uzpůsobit úroveň, aby vyhovovala všem jednotlivcům. Při frontální výuce není pedagog schopný postřehnout potřeby jednotlivých dětí a reagovat na ně. Výuku přizpůsobuje průměru, a tak nejmenší děti mohou být opomíjeny a není jim věnována péče, kterou by potřebovaly.

Frontální formu vzdělávání tedy pedagog v MŠ využije v ranním kruhu, při cvičení, svačině, vycházce nebo četbě pohádky. Neměla by se stát dominantní a učitel by v průběhu plánování činností měl zohlednit její klady i zápory (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Skupinové vzdělávání

Podstatou skupinového vzdělávání je děti rozdělit do menších skupin. Tím se mohou vyloučit některé nedostatky, které měla forma frontální. Tvorba skupin by měla být promyšlená a pedagog by měl vzít v potaz obtížnost činnosti, schopnost spolupracovat, ale i velikost vzniklé skupiny. Učitel by měl vycházet ze znalosti jednotlivých dětí a dle jejich schopností skupiny zhotovit. Za skupinu je považována i dvojice. V MŠ se jako ideální malá skupina jeví ta s počtem 3 - 5 dětí.

Při skupinové výuce dochází k většímu uplatňování individuálního přístupu a pedagog může lépe reagovat na potřeby dětí. I děti jsou více aktivní v menší skupině, prostor dostanou i děti menší nebo neprůbojně.

Skupinové vzdělávání bývá voleno k podpoře spolupráce dětí. Pedagog ho může zařadit i kvůli snadnější organizaci při činnosti, k dětem může přistupovat více individuálně a má o nich větší přehled (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Kooperativní vzdělávání

Kooperativní vzdělávání je úzce spojeno se skupinovým. Děti jsou povětšinou rozděleny do skupin, ve kterých spolupracují. Hlavním rozdílem od skupinové formy je spolupráce

mezi jedinci s vidinou dosažení společného cíle. Práce jednotlivce se při této formě odráží v celkovém výkonu skupiny.

Kooperativní forma vzdělávání u dětí podporuje spolupráci a odpovědnost. Současně rozvíjí oblasti sociálně-kulturní a interpersonální (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Exkurze, vycházka, výlet

Exkurze je vhodným doplněním získaných zkušeností dětí. Měla by vycházet ze zájmu dětí a obohacovat vzdělávací nabídku. Jedná se o hromadnou návštěvu místa (zajímavé, edukační, významné), která má jasně stanovený vzdělávací cíl. Tato forma, jako všechny ostatní, musí být promyšlená a vzdělávací záměry by měly být předem stanoveny. Pedagog by měl být s místem předem seznámen. Jako exkurze může být považována návštěva muzea, knihovny, základní školy, hasičů, policistů atd.

Vycházka je v MŠ realizována běžně každý den. I ta by měla mít jasně stanovený vzdělávací cíl. Stejná pravidla platí i pro výlety. Všechny tyto aktivity jsou realizovány mimo budovu školy a mají tak přesah do okolního prostředí, už tím jsou pro děti přínosné (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Projektové vyučování

Projektové vyučování má jinou strukturu než běžné vyučování. Projekt má jasně stanovený cíl a děti s pedagogem se ho ve spolupráci snaží dosáhnout. Na začátku je stanoven problém, který je potřeba vyřešit. Tento problém vychází z aktuální potřeby dětí, tato fáze může být označena jako prvotní. Následuje druhá, při které dojde k rozebrání tématu a zjištění otázek, které se k problému váží. V této fázi dojde i k naplánování činností, které je potřebné podstoupit k dosažení cíle. Třetí fáze je realizační a následná poslední fáze už je samotné zakončení projektu. Výsledkem by měl být nějaký produkt, kterým může být výstava, návrh řešení problému nebo akce větších rozměrů.

Projekty mohou být rozděleny z hlediska uspořádání na individuální, skupinové, třídní a školní (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

1.3.2 Vzdělávací metody

„Metoda z didaktického hlediska představuje způsob cílevědomého uspořádání aktivit učitele i dětí, které směřují k dosažení cílů, tj. očekávaných výstupů a klíčových kompetencí v souladu se ŠVP a TVP“ (Šmelová, Prášilová a kol., 2018, s. 126). Existuje mnoho různých členění vzdělávacích metod, které jsou různě modifikovány a třízeny (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Pro environmentální vzdělávání jsou využitelné metody: pozorování, experimentování, integrovanost, výchova prací, ekonaratologie, hry v přírodě a s přírodninami, tvorba z přírodních materiálů, přírodovědné vycházky a naučné stezky (Jančaříková, 2010).

Pozorování

Jedna z prvních metod, kterou dítě začne samostatně využívat. Schopnost pozorování je vrozená a probíhá bezděčně. Tato metoda není náročná a jediné, co k tomu děti potřebují, je čas a prostor. Pedagog by měl jít příkladem a svým chováním vést děti k pozorování okolní krajiny. Měl by také dítě oceňovat a naslouchat mu při sdělování výsledků jeho pozorování. Takové chování děti podporuje v jejich dalším pozorování a vytváří v nich touhu po této aktivitě.

Pro důkladnější pozorování lze využít pomůcek, jakými jsou např.: lupy, dalekohledy, mikroskopy nebo sklenice. Pro předškolní věk lze zvolit speciálně vytvořenou krabičku, která v sobě má zabudovanou lupu ve víku s měřítkem na dně.

Jednotlivá pozorování mohou být zakreslena, popsána, zapsána (zapisuje pedagog, dítě říká) nebo vyfotografována (Jančaříková, 2010).

Experiment

Další metodou je experiment, ke kterému může dítě, stejně jako k pozorování, dojít samostatně. Jedná se o přirozenou metodu, která je dětem vlastní. Dětské experimenty mohou být neetické a rolí pedagoga je nabízet aktivity, které jsou přijatelné. Při pokusu dochází k narušení přirozeného dění a nějakým způsobem ho vychyluje. Dítě nedokáže domýšlet následky jednání, a proto pro něj tato metoda může být nevyzpytatelná (Jančaříková, 2010).

Integrovanost

Tato metoda by se dala nazvat slovem propojenost. Je to výstižné slovo pro účel této metody. Jedná se o integraci vzdělávacího obsahu všech vzdělávacích oblastí. Další pojem, který by mohl vystihovat tuto metodu, zní průřezovost. Obsah vzdělávání by měl aktivovat veškeré inteligence a výchovy (výtvarná, hudební, environmentální, matematická, čtenářská, ...)

V MŠ lze integrovaný přístup nalézt v integrovaných blocích. Ty lze naplňovat formou projektu či tematického celku (Jančaříková, 2010).

Výchova prací

Metoda práce je pro děti přirozená a podporuje jejich zdraví a pohodu. Zapojení do práce by mělo být spontánní a dobrovolné. Děti se učí nápodobou od dospělé osoby každodenní práci. Seznamují se tak s různými postupy, nástroji a nacházejí zkušenost, kterou budou moci využít v pozdějším věku.

V MŠ lze tuto metodu praktikovat při úklidu hraček, která je běžnou součástí každého dne. Do práce se však děti mohou zapojovat i na zahradě, kde o ni budou společně s dospělým pečovat. Dalšími činnostmi, které děti mohou praktikovat, je krmení zvířete, příprava jídla (i krájení) i s úklidem.

S výchovou prací se váže pojem ergoterapie. Jedná se o léčebnou metodu, která je využívána např. při práci se seniory. Díky ní jedinci tráví čas aktivně a práce pomáhá se zlepšením jemné motoriky, ale zároveň i fyzické kondice. V neposlední řadě poskytuje jedinci pocit potřeby a radosti (Jančaříková, 2010).

Ekonarologie

Metoda ekonarologie spočívá ve vyprávění a čtení příběhů, které jsou spojeny s přírodou. Dochází při ní k rozvoji naslouchání, ale také osvojování si jazyka. Díky příběhům se děti naučí naslouchat přírodě. Dokážou se lépe orientovat v přírodě, vypořádat její potřeby a proměny. Tato metoda je považována za velice účinnou a jejím prostřednictvím si děti dokážou zapamatovat více informací. Jsou pro ně snáze uchopitelné a zapamatovatelné, pokud jsou prezentovány příběhem. Dříve byla tato metoda hojně využívána a v dnešní době je k ní navraceno (Jančaříková, 2010).

Hry v přírodě a s přírodninami

V environmentální výchově je metoda hry volena velmi často a jsou známi pod názvem ekohry. Mohou mít různou podobu: hry konstruktivní, námětové, pohybové, didaktické nebo simulační. Působí na zdravý rozvoj dítěte, a to především, pokud jsou přeneseny do venkovního prostředí.

Do svých her mohou děti zapojit i různé materiály z přírody, tedy přírodniny. Díky nim dochází k rozvoji smyslů, což je přirozená potřeba dětí. Přírodniny tak nahrazují hračky a dávají prostor pro rozvoj fantazie (Jančaříková, 2010).

Tvorba z přírodních materiálů

Metoda v sobě skrývá velký potenciál. Děti při práci prožívají jiný kontakt s přírodou přes manipulaci s přírodninami. Zároveň je procvičována jemná motorika a smysly. Materiálů použitelných k tvorbě je nepřeberné množství. Využít lze proutí, ovčí rouno, včelí vosk, kameny a oblázky, mech, bláto, skořápky od vajec atd. (Jančaříková, 2010).

Přírodovědné vycházky a naučné stezky

Jako specificky environmentální metodu můžeme označit přírodovědné vycházky a naučné stezky. Tato metoda je v ohledu na EVVO velmi efektivní, ale pro pedagoga organizačně náročná. Při vycházkách provází děti pedagog sám, na rozdíl od naučných stezek, kde se na realizaci podílí více lidí. Tyto stezky mají formu jednotlivých stanovišť, kde děti přecházejí od jednoho k druhému ve skupinách. Na cestě mohou být doprovázeny rodiči či asistenty. Metody vycházek nebo naučných stezek jsou uskutečňovány v přírodním prostředí a mají tak velký potenciál na rozvoj environmentálního citění dětí (Jančaříková, 2010).

V jiné literatuře lze nalézt více obecné rozdělení vzdělávacích metod. Šmelová, Prášilová a kol. (2018) udávají čtyři metody: metody slovní, metody názorné a demonstrační, didaktické hry a metody situační. Rozdělení je na obecné úrovni a metody Jančaříkové (2010) jsou více konkrétní a vztahené k přírodovědnému vzdělávání.

1.4 Didaktické a pedagogické zásady

„Didaktické zásady, někdy nazývané principy, jsou, stručně vyjádřeno, doporučení pro vyučování od jeho přípravy přes realizaci až po reflexi“ (Jančaříková a kol., 2022, s. 15).

Jejich využití zkvalitňuje a usnadňuje výukový proces. Znalost a práce s didaktickými zásadami podporuje profesní růst a efektivitu podaného výkonu (Jančaříková a kol., 2022). Šmelová, Prášilová a kol. (2018) je definují jako „obecné požadavky, které v souladu se základními zákonitostmi vzdělávání a s výchovně-vzdělávacími cíli určují charakter vzdělávacího procesu“. Z didaktických zásad vycházejí didaktická pravidla, která udávají, jak vést výuku efektivně (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

V historii již byly didaktické zásady popisovány Komenským, který je uvádí ve svých spisech (Jančaříková a kol., 2022). Šmelová, Prášilová a kol. (2018) výčet rozšiřují o autory, kteří se stejně jako Komenský úspěšně pokusili o jejich definici, jsou jimi: J. H. Pestalozzi, A. Diesterweg a K. D. Ušinskij.

Zásady mohou být vytvořeny intuitivně, jak udává Jančaříková & kol. (2022) anebo vyvozeny z experimentů (převážně na zvířatech). Mohou být posuzovány objektivně nebo subjektivně. Při objektivní stránce je vycházeno z věcných zákonitostí, přičemž do subjektivní stránky je odrážena osobnost učitele (Šmelová, Prášilová a kol., 2018).

Šmelová, Prášilová a kol. (2018, s. 134-136) vymezují sedm didaktických zásad:

- zásada komplexního rozvoje osobnosti dítěte
- zásada vědeckosti
- zásada individuálního přístupu k dítěti
- zásada spojení teorie s praxí
- zásada uvědomělosti a aktivity
- zásada názornosti
- zásada soustavnosti a přiměřenosti

Didaktické zásady využívané v přírodovědném vzdělávání, které uvádí Jančaříková a kol. (2022, s. 18) jsou:

- zásada emocionální bezpečnosti
- zásada sociální bezpečnosti
- zásada hygieny a fyzické bezpečnosti
- zásada systematičnosti
- zásada vědeckosti

- zásada správné komunikace, včetně neverbální
- zásada přiměřenosti
- zásada srozumitelnosti
- zásada názornosti
- zásada poskytování podnětů pro více smyslů
- zásada využívání prostředí
- zásada těsného propojení se životem
- zásada aktivity
- zásada bezprostřední zpětné vazby
- zásada posloupnosti
- zásada trvalosti
- zásada soustavnosti a opakování
- zásada komplexního rozvoje osobnosti žáka
- zásada výchovného a dílčího vzdělávacího působení
- zásada individuálního přístupu

Propojením a dodržením zmíněných zásad vzniká celek. Ten lze označit za kvalitní výuku (Jančaříková a kol., 2022).

Jančaříková (2010) ve své práci také zmiňuje pedagogické zásady a doporučení, které se vztahují k environmentální výchově:

- vycházet vstříc obecným edukačním potřebám dětí tohoto věku
 - pedagog by měl plánování výuky přizpůsobit specifickým vzdělávacím potřebám dětí
 - zapojení integrovaného vzdělávání – propojení všech oblastí (dramatická výchova, hudební výchova, výtvarná výchova, ...)
 - správné názvosloví a popis dějů upraven vůči věkové kategorii
- podporovat zvědavost
 - „zdravé dítě je zvědavé a má chuť se učit“ (Jančaříková, 2010, s. 25)
 - zvědavost v přírodě vede děti k získání environmentální senzitivity
 - volit vhodné způsoby

- vycházet vstříc různým typům osobnosti
 - zapojování do edukačního procesu veškeré formy inteligence (matematicko-logická, jazykově-lingvistická, hudební, pohybová, výtvarná, prostorová, interpersonální, extrapersonální, přírodovědná)
 - využití různých učebních stylů
 - dostatečný prostor pro objevování
 - zapojení smyslů
- respektovat časový kontext a přirozené cykly
 - nastavení pravidelného režimu
 - volit aktivity v závislosti na ročním období – souznít s přírodou
- rozvíjet fantazii
 - poskytovat hračky/materiály, které nejsou definované
- ne soutěžit
 - důraz kladen na spolupráci
 - v prostředí bez soutěžení se dochází k budování pozitivního třídního klimatu a větší podpoře celkovému rozvoji dětí
- podporovat aktivitu dětí
 - volba vhodné motivace
 - využití principu názornosti
- poznávat všemi smysly
 - rozvoj (aktivity rozvíjející všechny smysly) a ochrana smyslů
- rozvíjet kritické myšlení
 - možnost volby a výběru
 - vyjadřování názorů dětí a jejich myšlenek (Jančaříková, 2010)

Výčet principů užitých v MŠ při realizaci environmentálních aktivit, které s již zmíněnými korespondují, a navíc je ještě rozšiřují, sepsaly Jančaříková a Kapuciánová (2013):

- rozvíjení všech typů inteligence (jazyková, logicko – matematická, pohybová, hudební, výtvarná, prostorová, personální, přírodovědná)
- poznávání všemi smysly
- sezónnost

- správné pojmenování/odbornost
- spolupráce a vzájemný respekt

Na didaktické zásady je pohlíženo z různých pohledů. Každá autorka své popisuje jinak, ale v jádru vycházejí z podobných potřeb. Určité principy prostupují skrze názory všech autorek a ostatní je doplňují.

2 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V MŠ

2.1 Význam začlenění environmentální výchovy do MŠ

Pobyt v přírodě pozitivně ovlivňuje zdraví, a naopak jeho nedostatek negativně ovlivňuje duševní i tělesný stav jedince. Je pozorovatelná souvislost mezi civilizačními chorobami a nedostatečným pobytem v přírodě. Příroda je považována za významného učitele. Zároveň prostředí, ve kterém se dítě pohybuje ho ovlivňuje a působí na něj (Jančaříková a Kapuciánová, 2013).

Jančaříková (2010) zmiňuje zakotvení environmentální výchovy ve školském zákonu. Význam vnímá také jako důležitý aspekt pro společnost a dítě, které přírodu potřebuje ke svému vývoji. Dětství strávené v přírodě následně může ovlivnit život jedince i v dospělosti. Příroda dává dětem možnost k učení s přiměřeným množstvím podnětů a přirozeným okolím (Jančaříková, 2010).

Herman (2021) popisuje vývoj v přírodě za přirozený a nutný, dítě se potřebuje nejdříve učit v reálném světě a poznat jeho nároky a možnosti.

Leblová (2016) poukazuje na schopnosti dětí, jako je empatie, citlivost, otevřenost vůči názorům a myšlenkám, která umožňují navázání kladného vztahu s přírodou. Předškolní věk je označován jako nejdůležitější období pro vytvoření pozitivních hodnot a postojů vztahujících se k přírodě a její ochraně (Leblová, 2016).

Cornell (1989) pobyt v přírodě vnímá jako možnost pro objevování a získání přímé zkušenosti.

Děti předškolního věku jsou otevřené okolnímu světu a mají touhu po objevování a poznávání okolí, jak udává Vošahlíková (2009). S poskytnutím dostatečného času pro zkoumání se v dětech probouzí fantazie a kreativita. Dítě se procesem učí a nabývá nové

zkušenosti, které slouží k jeho rozvoji. Dále uvádí možnost alternativní lesní mateřské školy jako komplexnějšího celku propojení s přírodou (Vošahlíková, 2009).

2.2 Vliv přírody na děti předškolního věku

Příroda ovlivňuje dětské psychické i fyzické zdraví. Naopak nedostatek trávení času venku vede k negativním dopadům na psychickou i fyzickou pohodu jedince. Způsobuje různá onemocnění, kterými jsou nadváha, alergie a stres, deprese, ... (Jančaříková a Kapuciánová, 2013). Daniš (2016) k účinkům přírody na dítě uvádí silnější imunitní systém a snadnější rozvoj hrubé motoriky. Zmiňuje i pohled na zeleň, který může vést ke zlepšení zdravotního stavu.

Pobyt v přírodním prostředí umožňuje využít nabízené podněty, které jsou přiměřené a nezahlcující. Přírodu lze označit za nezaměnitelnou s jakýmkoliv jiným prostředím (Jančaříková a Kapuciánová, 2013). Nabídnuté podněty dětem pomáhají zlepšit jemnou i hrubou motoriku, odolnost, vytrvalost, ale i logopedické obtíže či agresivitu. Příroda dětem nabízí přirozenou formu učení (Jančaříková, 2010). Příroda jako učitel aneb prostředí, ve kterém se dítě pohybuje, na něj působí a ovlivňuje ho. Děti, které vyrůstaly v přírodním prostředí, mají v budoucnu více vyvinutou schopnost environmentální senzibility a je u nich pozorovatelná větší míra spokojenosti (Jančaříková a Kapuciánová, 2013).

Příroda neovlivňuje jen zdraví dítěte, ale jeho schopnost soustředění, školní připravenosti, sociálního chování, motoriky a kreativity. Působí na celou osobnost, kterou nenásilnou cestou rozvíjí (Jančaříková a Kapuciánová, 2013). Bylo zjištěno, že zeleň působí i na emocionální rozvoj, jak popisuje Daniš (2016). Děti trávící více času v přírodě byly méně agresivní a více vstřícné (Daniš, 2016).

Z výzkumů (Franěk, 2009) vyplývá, že zeleň ovlivňuje míru psychické spokojenosti. Dopad působení přírody na člověka není však jen psychický, jak je uváděno dříve, ale i fyzický, a to zejména při onemocnění. Prostředí s vegetací pomáhá a urychluje regeneraci organismu, stačí i pouhý výhled. Zároveň působí na sociální aspekt jedince, a to zejména na jeho chování vůči druhým. Jak se ukazuje ve výzkumech, děti, které jsou v kontaktu s přírodou jsou klidnější a nemají sklony k agresivnímu jednání (Franěk, 2009).

Vliv zeleně na jedince je popisován několika způsoby. Jeden vychází z potřeby místa, stromy vymezují prostor a udávají hranice. Ty jsou pro děti jisté a působí na jejich pocit bezpečí. Ten však není naplněn v případě otevřeného venkovního prostředí. Další způsob vychází z teorie sociálního učení Alberta Bandury. Určité chování je akceptováno v jednom prostředí, v druhém již ne. Tato skutečnost je vysvětlována tím, že dobře udržovaná zeleň má vliv na chování jedince. Udržované prostředí působí uspořádaně a odráží se na konání dětí a předchází vzniku výtržnictví. Další hypotézou, kterou je popisován vliv přírody na jedince, je sociokulturní teorie. V ní je zohledněn evoluční faktor, kdy dříve lidé trávili veškerý čas v přírodním prostředí a úbytek vegetace byl spojován s katastrofou. Tato potřeba přírody je tedy vrozená a nemůže být ovlivněna. Z těchto poznatků lze usoudit nezbytnost zeleně pro udržení zdravého stavu jedince (Franěk, 2009).

2.3 Školní zahrada

Pokud je zvážen počet mateřských škol, které mají přístup k přírodě a které to k ní mají daleko vyjde najevo nutnost školních zahrad. Představují pro pedagogy, tak i pro děti nejbližší a zároveň nejznámější a nejbezpečnější prostor s přírodou spojený (Daniš, 2018). V dětech podporují zvědavost, chuť pro objevování a poznávání přírody. Tato místa dávají také prostor pro učení a získávání nových zkušeností. Tato forma vzdělání není vedena formou učení o něčem, ale přímým kontaktem s prostředím, o kterém se má dítě dozvědět nové informace. Na zahradě děti přijdou do styku s přírodními elementy, jako jsou hlína, voda, mohou pozorovat vítr, počasí a rytmy proměňující se přírody (Nuttall a Millington, 2013). Také Jančaříková (2010) poukazuje na sledování cyklických změn ročních, tak i denních (ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer).

O střídání ročních období pojednávají i Jančaříková a Kapuciánová (2013). Tyto změny v dětech upevňují řád a učí je žít s ním v souladu. Zároveň rozvíjí trpělivost a uvědomění si plynutí času. Pravidelné cykly se prolínají s nepravidelnými. Řád je vystřídán chaosem a naopak. I s chaosem se děti učí pracovat a umět se mu přizpůsobit. Takové výchyly lze pozorovat v počasí. Děti se tak musí přizpůsobit nastalé situaci a přehodnotit své plány. Schopnost operativního jednání bývá v dnešní době opomíjena, děti si ji tak mohou osvojit v útlém věku. Nejen tyto změny lze pozorovat při pobytu na zahradě, dítě

se může setkat se smrtí a přirozeným koloběhem života. Při prohlížení např. uhynulého ptáka může dítě dospět k uvažování nad životem a jeho cenou, současně se učí přijmout smrt a může následovat i pohřbení a rozloučení. Nejenom konec života je viditelný na zahradě, dalším prvkem může být vývoj jedince např. motýla, hlemýždě, žáby atd. Změny mohou být zaznamenány i mezi živly. Voda uhasí oheň, vítr rozpohybuje vodu a rozdmýchá oheň, půda je všudypřítomná a obklopuje celou zahradu. Jednotlivé procesy dítě může zažít a odnést si z nich zkušenosti. Takové příležitosti mu nabízí pobyt venku na zahradě, což vnitřní prostor neposkytuje (Jančaříková a Kapuciánová, 2013).

Daniš (2018) uvádí potřebu rozšiřování a zvelebování školních zahrad. V této souvislosti však zmiňuje zapojení dětí do plánování, realizace i následné péče o ni. Jančaříková (2010) popisuje, jaké náležitosti by zahrada měla mít. Prostředí by mělo být diverzifikované, tedy různorodé. Na zahradě by neměla chybět zákoutí, kde děti mohou prožívat různá dobrodružství, pozorovat život pod kameny nebo mezi poházenými větvemi. Bylinná zahrádka k sobě může přivábit různé živočišné druhy, které mohou být pozorovány a byliny dodávají prostoru estetický vzhled. Nemělo by být zapomenuto na vodní prvek, blátoviště, kameniště ani kompost. Děti by na zahradě měly mít prostor pro lezení na stromy a různé jiné vyžití pro zlepšení motoriky. Mohou tak posloužit herní prvky, jako např. skluzavka, obyčejný domeček nebo prolézačky. U takovýchto prvků platí pravidlo „Čím jednodušší, tím lepší“. Děti mají větší prostor pro rozvoj fantazie a domeček nemusí být jen domečkem, ale může se stát dračí slují či zámkem. Výčet prvků na zahradě potřebný Jančaříková a Kapuciánová (2013) doplňují o členitost prostoru a různorodost terénu. Zastoupení všech živlů, nestačí tedy jen vodní prvek, k vidění by mělo být i proudění větru (korouhvička na střeše budovy), ohniště a dostatečný prostor pro zkoumání různých půdních typů. Na zahradě by měla být možnost pro seznámení s živými tvory, ať už z říše zvířat nebo rostlin. Posledním doplněním jsou nástroje, které dětem mohou sloužit při experimentování a objevování (lupy, nádoby, váhy, metry, provázky, ...), tak i takové, které jim usnadní práci (lopaty, hrábě, motyky, ...).

Právě do práce a údržby zahrady se děti mohou zapojit. Ať už se děti angažují do samotného plánování a realizace přestavby zahrady, nebo ne, jejich úloha může být stejně důležitá při péči o ni. Děti se mohou zapojit do běžných prací prováděných na

zahradě, příkladem bude uvedeno pletí, zalévání, hrabání listí, upravování záhonů, setí a sklizení (Jančaříková, 2010). Vše, co se děti prací na zahradě naučí jsou životní dovednosti, které si ponесou do dospělosti. Zahrada tedy poskytuje mnoho příležitostí k nabytí těchto zkušeností. Zahradničení také působí na mysl, tělo i duši a propojuje jedince hlouběji s přírodou a jejím poznáním (Nuttall a Millington, 2013).

3 ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA V POJETÍ RVP PV

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání je členěn do pěti oblastí – biologická, psychologická, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální. Tyto oblasti jsou pojmenovány – Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost a Dítě a svět. Environmentální výchova prostupuje všemi zmíněnými oblastmi, nejvíce zastoupení má však v environmentální části neboli Dítě a svět. RVP PV určuje dílčí vzdělávací cíle, vzdělávací nabídku, očekávané výstupy a rizika, která jsou s úspěchem vzdělávacích záměrů spojena (Jančaříková, 2010).

Leblová (2016) ve své práci rozebírá možnost environmentálního začlenění ve všech pěti oblastech.

Dítě a jeho tělo

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti biologické je stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům“ (RVP PV, 2021, s. 15).

Všechny tyto záměry, jak udává Leblová (2016), lze realizovat venku na čerstvém vzduchu. V přírodě jsou pro rozvoj takových dovedností výborné podmínky, které ve vnitřních prostorech nenajdeme. Přírodní prostředí nabízí prostor k volnému pohybu, překonávání přirozených překážek, adaptaci na terén, počasí. Pohyb v krajině napomáhá k uvědomování vlastního těla, jeho možností a schopností. Rozvoj smyslů zajišťuje poslech okolních zvuků a jejich rozlišování. Vnímání vůní ať už v lese, na louce, či jen na zahradě. Chuť se zapojuje při ochutnávání přírodních plodů, které mohou být vypěstovány na zahradě, či nasbírány ve volné přírodě, při takovém úkonu musí pedagog

dbát na možná rizika s tím spojená. Zrak se rozvíjí pouhým pozorováním, všímáním si detailů, barev anebo může být oslaben (chůze po slepu) a posilovány budou ostatní smysly. Pro vývoj hmatu je příroda nenahraditelná, protože nabízí mnoho rozličných materiálů, které jsou označovány jako přírodniny. Nejen osaháváním dítě zjišťuje jejich strukturu a další vlastnosti, přímou prací a kombinováním různých materiálů dochází k poznání fyzikálních zákonů (Leblová, 2016).

Dítě a jeho psychika

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti psychologické je podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů i vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení“ (RVP PV, 2021, s. 17).

Tato oblast je ještě rozdělena na tři podoblasti a to: jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představitost a fantazie, myšlenkové operace; sebepojetí, city a vůle.

Oblast je primárně zaměřena na prožívání zážitků, různých pocitů a následně jejich popisování a sdílení s ostatními. Pobyt venku tyto zážitky pomáhá umocňovat a pro děti je snazší i jejich interpretace. Rozvoj je kladen i na schopnost vyjádřit své domněnky, okomentovat prováděné pozorování či klást otázky. Zároveň tato oblast přináší rozkvět slovní zásoby a obohacuje ji o názvy živočichů, rostlin, ale také počasí a dějů v přírodě. Také komunikace je procvičována při volné hře venku, a to přirozenou formou.

Přírodniny mohou sloužit ke hře, výtvarným, hudebním i pohybovým aktivitám. Rozvoj fantazie zajišťují právě ony. Mohou sehrát různé úlohy než ty, na které byly primárně určeny. Různorodé přírodní motivy, zvířata, rostliny, počasí, se mohou stát prostředky pro realizování her, vedoucích k rozvoji pozornosti, paměti, ale také práce s informacemi.

V neposlední řadě oblast otevírá možnost zařazení odborné literatury, kterou jsou pro děti předškolního věku encyklopedie a atlasy. Použita může být i literatura umělecká, která děti propojuje s přírodou. Pedagog může využít i mluveného slova a vyprávět

příběhy s krajinnou tematikou. Takovým jednáním dochází k probuzení environmentální citlivosti (Leblová, 2016).

Dítě a ten druhý

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v interpersonální oblasti je podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů“ (RVP PV, 2021, s. 23).

Příroda nabízí různé možnosti pro utužování prosociálních vazeb. Dítě se učí pomoci slabšímu – při vycházce bude tempo uzpůsobeno nejpomalejšímu; pokud starému člověku upadne hůl, bude mu podána nebo děti propůjčí své oblečení tomu, komu je zima. Zároveň se při svých hrách i řízených činnostech budou učit respektu a toleranci k méně schopným. Při hrách a pobytu venku budou nastolena pravidla, která budou muset být dodržována. S pravidly se váže i vyžádané a nevyžádané chování v přírodě a vůči ní. K nastavení těchto pravidel lze využít situací, které jsou běžnou součástí her dětí a stanou se modelovými. Jedná se o trhání větví, házení kameny nebo šlapání po hmyzu. K řešení nevyžádaného chování mohou sloužit též loutky zvířat a situace tak lze pomocí dramatizace vyřešit. Zvířata mohou být personifikována a problémová situace s nimi sehrána (Leblová, 2016).

Dítě a společnost

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v oblasti sociálně-kulturní je uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí“ (RVP PV, 2021, s. 25).

Tato oblast se pojí se společenským soužitím a také spoluprací. Proto je vhodné využít k výuce různých kooperací. Děti si mohou vyslechnout a vidět práci myslivce, pracovníků Lesů České republiky, ale také ornitologa. Ke společenskému soužití je potřeba upevnit poznání o mezilidských a morálních hodnotách. Podstatné je i vybudování pevných základů aktivního postoje. Díky tomu bude dítě schopno rozpoznat, zda mu vadí odhazování odpadků v přírodě, plýtvání a další negativní dopady na přírodu. Otevírá se

tak příležitost pro přemýšlení o udržitelnosti a změnám, které lze učinit. Děti se naučí vymyslet a navrhnout možná řešení problémů.

Kulturní rozdíly mohou být prezentovány prostřednictvím národních znaků. Leblová (2016, s. 25) jako příklad uvádí: „lípa – Čechy a Slovinsko, javor – Kanada, dub – Německo, cedr – Libanon, kvetoucí třešeň – Japonsko, tulipány – Nizozemsko, jetel – Irsko, tygr – Bangladéš, panda – Čína, pták kiwi – Nový Zéland, klokan – Austrálie“. Jako další způsoby se nabízí encyklopedie, atlasy, knihy o jiných kulturách a jejich přírodě. Příběhy o lidech, kteří bojují za záchranu krajiny, ohrožených druhů (rostlin i zvířat), se mohou dětem stát inspirací (Leblová, 2016).

Dítě a svět

„Záměrem vzdělávacího úsilí učitele v environmentální oblasti je založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí“ (RVP PV, 2021, s. 27).

Tato vzdělávací oblast, jak už sám název napovídá, je s environmentální výchovou spojena nejvíce. Záměrem oblasti je vybudování kladného vztahu k přírodě a vytvoření správných ekologických návyků. Děti nejdříve poznávají vlastní okolí MŠ a místa, kde se pohybují (louky, les, park). Na takových lokalitách si hrají a využívají, vše, co najdou. Při objevování a sbírání materiálů mohou narazit na odpadky. Situace může pedagog využít, nabízí se prostor pro diskusi o takových tématech. Následným krokem může být i návrh řešení.

Pro děti je neméně důležité postřehovat změny v přírodě. V průběhu roku dochází k proměňování ročních období. Děti porozumí cyklu přírody a naučí se s ním žít v souladu. Pro každé roční období jsou typické určité znaky, ty mají dopad na dítě samotné (volba oblečení). Při konkrétním objevování a pozorování přírody, mohou být nalezeni živočichové v různých stádiích vývoje. Takové nálezy mohou posílit vztah k živému a potřebu jejich ochrany (Leblová, 2016).

4 PROŽITKOVÉ UČENÍ

Metoda prožitkového učení je uplatňována v oboru zážitková pedagogika. Prožitkové učení nebo výchova prožitkem jsou názvy způsobu vyučování, který lze označit nejúčinnější formou vzdělávání. Hra, zážitek a zkušenost jsou nosným pilířem tohoto směru. Vlastní prožitek modelové nebo spontánní situace, řešení problémů nebo spolupráce ve skupině přináší nezapomenutelnou zkušenost. Zážitek je potřeba reflektovat, aby bylo možno využít jeho plný potenciál (Kašová, 2013).

Hanuš a Chytilová (2009) zmiňují potřebné prostředky pro prožitkové učení. Tím nejdůležitějším je sama příroda a její komponenty. Jsou to tedy lesy, řeky, potoky, rybníky, kopce, skály atd. Nejsou to jediné prostředky, které mohou být využity. Použito může být cokoli, různý materiál, příběh, věc nebo situace. Jako důležité uvádějí určení cíle. Před realizací samotné aktivity je nutné mít stanovený vzdělávací cíl. Dopředu by měla být promyšlena i organizace potřebná k dosažení kýženého cíle (Hanuš a Chytilová, 2009).

4.1 Hra

„Hra je radost. Učení při hře jest radostné učení“ (Jan Amos Komenský in Radost, 2017).

Opravilová a Gebhartová (2011, s. 85) definují hru jako cestu „k pochopení lidského konání, formu životní praxe i zdravé existence dítěte samého.“

Hra je dle Hanuše a Chytilové (2009) nenahraditelná při výchovném působení. Je chápána: „jako jeden z nejideálnějších prostředků harmonického rozvoje osobnosti“ (Hanuš a Chytilová, 2009, s. 114). Při hře jsou vytvářeny různé situace a příběhy. Jedinci se dostávají do rolí, ve kterých interagují s ostatními a rozvíjí své schopnosti a dovednosti. Hra nabízí možnost pro ověřování domněnek, teoretických východisek a získávání životních zkušeností (Hanuš a Chytilová, 2009).

Opravilová a Gebhartová (2011) také popisují hru jako základní prostředek, který dítě využívá. Je pro něj přirozená a vychází z jeho vlastních potřeb a možností. Díky ní navazuje kontakty a utváří spojení. Buduje si své vlastní sebepojetí, rozvíjí spolupráci a přebírá sociální normy. Při hře je dítě klidné a vyrovnané. Svým jednáním si ověřuje

své schopnosti, možnosti řešení a vytváří si tím nové zkušenosti (Opravilová a Gebhartová, 2011).

I další literatura zmiňuje hru jako zásadní aktivitu pro dítě předškolního věku. Napomáhá mu s rozvojem a začleněním do společnosti. Dále Opravilová (2016) ale doplňuje hru o jiné činnosti (pracovní, učební). Jednotlivé aktivity se podporují a doplňují a zajišťují tak optimální rozvoj dítěte. Stejně jako ostatní, i Opravilová (2016) Hru vidí jako prostředek k rozvinutí improvizace, zručnosti a manipulace s věcmi. Dále podotýká na rozvoj sociálních dovedností, navazování vztahů a myšlenkových operací, hledání souvislostí (Opravilová, 2016).

Při plánování hry je důležitým a nezbytným krokem vytyčení cíle. Tedy toho, co bude hrou rozvinuto, jaké jsou záměry a její dopady. Pedagog si stanoví vzdělávací cíle, které mohou rozvíjet všechny druhy inteligencí. Pokud je určený cíl, pedagog může s hrou lépe zacházet, upravovat ji a přizpůsobovat momentální situaci (Hanuš a Chytilová, 2009).

Činčera (2007) popisuje důležité znaky hry:

Hra jako znak – námět hry neodpovídá momentální realitě, je na něco poukazováno

Emocionální angažovanost – při hře dochází k působení na emoce – vzrušení, nejistota a vůle hru dokončit

Pravidla – jistá součásti jakékoliv hry, jsou potřebná a vymahatelná

Soutěž – hra bývá koncipována jako soutěž, nemusí se však jednat o souboj s někým, ale proti něčemu

Cíl – pro jednotlivce je cílem výhra, pedagog si stanovuje své cíle, kterými chce jedince rozvíjet

Učitel hrou naplňuje své předem stanovené cíle, zatímco dětem přináší poznání formou legrace a zábavy. Při hře pedagog dovede děti k seznámení s probíranou látkou, aniž by si toho byl kdokoliv vědom (Činčera, 2007).

4.1.1 Volná/svobodná hra

Volná neboli svobodná hra, jak už z pojmenování vyplývá není strukturovaná. Dospělý nenastavuje pravidla, ta si řídí samy děti. Pro děti je potřeba nestrukturované hry

přirozená a vyhledávají ji. Pokud je svobodná hra praktikována ve venkovním prostředí, je to pro dítě výhra. Dostává se mu prostor pro celkový rozvoj a také jeho učení. Studie ukazují, že hra má dopad na vývoj určitých částí mozku. Ty mají vliv na soustředění, rozhodování, sociální a emoční jednání. Právě volná hra má na rozvoj velký dopad. Děti, které mají dostatek nestrukturované hry, si dokáží lépe určovat cíle a cestu k jejich naplnění (Daniš, 2016).

Volná spontánní hra, jak uvádí Opravilová a Gebhartová (2011), je pro dítě nejpřirozenější. Hraje si, kde chce, jak chce, s čím chce. Taková hra je volná, spontánní a dobrovolná. Pokud u hry dítě pociťuje takové pocity, přináší mu uspokojení a chuť dosáhnout svého cíle. Zároveň jsou tyto vlastnosti znakem hry (Opravilová a Gebhartová, 2011).

4.2 Plynulé učení

System plynulého učení pojmenoval a vymyslel Cornell (2012). Vychází ze své mnohaleté praxe a svou metodu praktikuje již deset let. Plynulé učení je aplikovatelné na jakoukoliv skupinu, nezáleží ani na věku, ani na prostředí. Metoda může být využita v jakémkoli prostředí a časové délce. Je konstruována tak, aby pedagog mohl uspokojovat potřeby dětí v daný moment. Jedná se o velmi flexibilní systém, ve kterém mohou být využity různé hry (Cornell, 2012).

Záměrem plynulého učení je hluboký a reálný zážitek v přírodě. V procesu by měli účastníci pocítit propojení s přírodou a tím v sobě budovat větší environmentální citlivost. Současně metoda umožňuje větší schopnost naslouchání při řešení ekologických témat. Pocitem sounáležitosti s okolím a vnímavé nálady člověk dokáže přijmout více informací než dříve. Nejenom takové, jsou její výhody, je možné díky ní omezit rušivé podněty, které odvádějí pozornost. Pokud je provedení úspěšné, jedinec se bude cítit uvolněně, bude si užívat přírodu, která ho obklopuje. Pomáhá i s odstraněním starostí a vyplavováním nově vzniklé energie (Cornell, 2012).

System stojí na určeném pořadí aktivit a her, které jsou zařazeny do čtyř fází. Jednotlivé fáze na sebe navazují a tvoří jeden celek. Fáze plynulého učení: „probuzení nadšení → zaměření pozornosti → přímý prožitek → sdílení inspirace“ (Cornell, 2012, s. 15).

4.2.1 Probuzení nadšení

Nadšení je nezbytné pro zažití smysluplného prožitku. Jako nadšení Cornell (2012, s. 15) označuje „pokojný a intenzivní zájem a bdělost.“ Z takového pocitu lze dosáhnout pozdějších úspěchů.

Při této fázi je využíváno zábavných aktivit, které dokáží rozproudit energii. Jsou hravé a takové pocity by měly být spatřitelné i na jedincích hru hrajících. Skupina se díky této fázi více stmelí a do činností se zapojí všichni rádi. Jiným pojmenováním by se dalo říci, že se jedná o fázi odbourání ledů.

Řazení jednotlivých etap není náhodné. Tato je zařazena jako počáteční, právě kvůli legraci. Skupina se potřebuje nejdříve probrat, aktivizovat a držet spolu. Právě v tom tví kouzlo probuzení nadšení. Hned od začátku budou mít účastníci chuť něco zažít nebo se něco nového naučit. Poznají, že s vedoucím/pedagogem je zábava a předsudky jsou odstraněny. Pokud se tato fáze provede správně, jednotlivci by měli mít schopni udržet stejnou energii, jakou mají při hrách po celý den.

Vybrané aktivity se budou lišit skupinu od skupiny. V každé je jiná dynamika a má jiné potřeby. V tomto ohledu je kladena odpovědnost na vedoucího, který celý proces řídí. Měl by být citlivý a schopný reagovat na potřeby dané třídy. Někdy je potřeba děti hrami probudit, a proto se zvolí hra pro posílení spolupráce a legrace. Jindy potřebuje skupina zklidnit a více zpřítomnit, a tak bude volena aktivita podle toho. Záleží pouze na pedagogovi, jakým způsobem bude se skupinou pracovat (Cornell, 2012).

4.2.2 Zaměření pozornosti

Tato fáze bezprostředně navazuje na první, pouhé nadšení k učení nestačí. Je nutné soustředit pozornost a vnímat přírodu. To jsou jediné myšlenky, ke kterým by se měl člověk upínat, a ostatní nechat jít. Tato fáze převádí nadšení v soustředění.

Průvodce aktivitami, by měl vycítit dynamiku skupiny a poznat, kdy je potřeba přejít z jedné fáze do druhé. V tomto případě z nadšení k pozornosti. Tato fáze je klidnější než předchozí a mělo by dojít ke zklidnění, jak myslí, tak těla. Hry jsou klidné a tiché. Je cíleno na smysly. Jedinec se formou hry zaposlouchá do okolí a bude rozlišovat slyšené zvuky.

Nebo bude zaměstnávat svůj zrak při aktivitě o hledání věcí na stezce. Tímto stylem se aktivizuje jeden smysl, na který je cíleno a pozornost je zaměřena.

Délka fáze zaměření pozornosti je různorodá. Záleží na okolnostech, jako je prostředí. Pokud se aktivity budou konat v přírodě, která sama o sobě poutá pozornost, může být velice krátká. Jakmile se skupina vyskytuje ve třídě/na betonovém hřišti, kde to je k přírodě daleko, bude potřeba větší míra úsilí i časové délky.

Činnosti této fáze mají za cíl z nadšení vyčerpat vše pro soustředění, uvědomění si smyslů, zklidnění a ztišení (Cornell, 2012).

4.2.3 Přímý prožitek

Zaměřená pozornost otevírá dveře smyslům, na které je okolím působeno. Člověk si začne všimnout viděného, slyšeného, ale také cítěného. Jeho hmat bývá také často zapojen. V takové chvíli je jedinec spjat s přírodou a vnímá její plynutí. Díky předchozí fázi lze vnímat přímo a bez zbytečného vyrušení nepodstatnými myšlenkami.

Třetí fáze je s předchozí velmi úzce spjata. Obě jsou si podobné působením na smysly. Cílem přímého prožitku je opravdu hluboký a silný zážitek. Takové zkušenosti lze získat oslabením jednoho smyslu a spoléháním se na zbylé. Při zakrytém zraku dítě začne více vnímat sluchem, okolí zkoumat hmatem a čichem. Jedinec se dokáže s přírodou spojit a být její součástí. Neodlišuje se od přírody, ale náleží jí. Člověk dokáže lépe cítit sounáležitost a porozumění. Buduje se tak odpovědnost k Zemi, která vychází z hlubokého prožitku, a nejen z teoretických znalostí.

I tato fáze lze provést bez přístupu k přírodě. V takovém případě je cíleno na představivost a fantazii. Jako u předchozí fáze, i tato vyžaduje větší úsilí, protože jí chybí přímý kontakt s krajinou (Cornell, 2012).

4.2.4 Sdílení inspirace

Závěrečnou fází se upevňují prožitky, které jsou silnější, pokud jsou sdíleny s ostatními. Pokud se na aktivitě podílí všichni společně, zpevňuje to jejich schopnost chápat dané zážitky.

Po třetí fázi jsou jedinci klidní a veselí, to je moment, kdy nastává čas na poslední fázi. Dokončuje se tím celý systém a dává mu smysl uzavření a ucelení. Zároveň dává vedoucímu zpětnou vazbu.

Činnosti jsou velice jednoduché. Účastníci slovně v krátké větě shrnou jejich prožitek, emoce a naladění. Nebo znázorní pantomimicky svůj nejhlubší prožitek z celého zážitku. Ostatní mohou hádat, o co se jedná, případně svůj prožitek předvádějící popíše slovy, pokud ho nikdo neuhádne. Sdílení s ostatními, když jsou spojeni činnosti a zkušenostmi z nich, se může stát velmi hlubokým a intenzivním prožitkem.

Tuto fázi je vhodné doplnit příběhem vlastním nebo životem významných přírodovědců. Popisovány mohou být různé zážitky z přírody nebo zajímavosti ze životů lidí s přírodou spjatých. Pro každou věkovou skupinu bude vhodné zvolit jiný příběh a osobnost (Cornell, 2012).

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CÍL PRÁCE

Cílem praktické části bakalářské práce je vytvoření týdenního vzdělávacího programu, který je následně evaluován v praxi. Jednotlivé aktivity jsou voleny tak, aby v dětech vyvolaly zájem o enviromentální témata a především kladný vztah k přírodě. Celý edukační proces se zakládá na prožitkovém učení a učení hrou. Je veden nenásilnou formou, kdy děti mají na výběr, zda se činnosti zúčastní, čímž je cíleno na jejich samostatnost skrze možnost volby a výběru. V práci se kladl důraz na vnitřní motivaci dětí, která je v nich jednotlivými činnostmi podporována.

5.1 Stanovené dílčí vzdělávací cíle

5.1.1 Dítě a jeho tělo

- rozvoj a užívání smyslů
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky

5.1.2 Dítě a jeho psychika

- rozvoj tvořivosti
- posilování přirozených poznávacích citů
- rozvoj schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit

5.1.3 Dítě a ten druhý

- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem
- rozvoj kooperativních dovedností

5.1.4 Dítě a společnost

- rozvoj základních kulturně společenských postojů, návyků a dovedností dítěte

5.1.5 Dítě a svět

- osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí

- seznamování s prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu

5.2 Stanovené očekávané výstupy

5.2.1 Dítě a jeho tělo

- dítě vnímá a rozlišuje pomocí smyslů
- dítě koordinuje lokomoci, sladí pohyb s rytmem a hudbou
- dítě ovládá koordinaci ruky a oka, zvládá jemnou motoriku

5.2.2 Dítě a jeho psychika

- dítě vyjadřuje samostatně a smysluplně myšlenky, nápady a pocity
- dítě vědomě využívá smysly, záměrně pozoruje, postřehuje a všímá si
- dítě vyjádří svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech
- dítě si uvědomuje příjemné a nepříjemné citové prožitky
- dítě zachytí a vyjádří své prožitky

5.2.3 Dítě a ten druhý

- dítě spolupracuje s ostatními

5.2.4 Dítě a společnost

- dítě si utvoří základní dětskou představu o pravidlech chování v lese
- dítě dodrží pravidla her a jiných činností

5.2.5 Dítě a svět

- dítě má povědomí o přírodním prostředí v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek v okolí dítěte
- dítě pomáhá pečovat o okolní životní prostředí

5.3 Stanovené klíčové kompetence

5.3.1 Kompetence k učení

- dítě soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje
- dítě uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích

5.3.2 Kompetence k řešení problémů

- dítě si zpřesňuje početní představy, vnímá elementární matematické souvislosti
- dítě rozlišuje řešení, která jsou funkční (vedoucí k cíli), a řešení, která funkční nejsou

5.3.3 Kompetence komunikativní

- dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady
- dítě ovládá řeč, samostatně vyjadřuje své myšlenky

5.3.4 Kompetence sociální a personální

- dítě při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje
- dítě se spolupodílí na společných rozhodnutích; dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim

5.3.5 Kompetence činnostní a občanské

- dítě ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit
- dítě se chová odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí (přírodní i společenské)

6 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY

Týdenní tematický celek byl realizován ve vesnické mateřské škole nedaleko města Písek. Mateřská škola je dvoupodlažní s velkou přilehlou zahradou. V budově se nachází tři prostorné třídy, jedna ve spodním patře (nejmenší děti) a dvě v druhém patře. Zahrada je vybavena herními prvky, jako jsou pískoviště, kameniště, houpačky, skluzavka, tabule, prolézačka, ale také přírodní prvky, jako je vrbové týpí, hmatový chodník, mnoho stromů, keřů a také vyvýšené záhony.

K evaluaci tematického celku byla vybrána třída nejstarších dětí, tedy předškolních dětí, pro které byl celek koncipován. Třidu navštěvuje 24 dětí, z toho jeden chlapec má speciální vzdělávací potřeby. Do této třídy tedy dochází paní asistentka, která s tímto chlapcem pracuje. Dále třídu navštěvuje chlapec s odlišným mateřským jazykem. Tematický celek byl realizován v červnu, ke konci školního roku. Mateřskou školu v tu

dobu navštěvovalo méně dětí, postupem týdne jich ještě ubývalo. V pondělí přišlo 17 dětí, v pátek jich bylo pouze 9.

7 NÁVRH TÝDENNÍHO VÝUKOVÉHO PLÁNU NA TÉMA: OBJEVOVÁNÍ POKLADŮ NAŠÍ PŘÍRODY

7.1 Pondělí

Cíl: Seznámení s tématem. Zaujetí dětí a probuzení jejich zvědavosti. Výroba fotoaparátu.

Nabídka ranních činností

Nepřímo/částečně řízené činnosti

Kniha „Rok v lese“

Pomůcky: kniha „Rok v lese“ (Dziubak, 2017), lupa

Organizace: individuální, u stolu

Postup:

- Knihu necháme rozevřenou na kalendářním měsíci, který právě probíhá, a děti si ji prohlédnou (mohou si však prohlížet i jiné měsíce)
- Pomocí lupy mohou děti zkoumat i malé detaily, které jsou v knize nakreslené (viz Příloha č. 2 obr. 30, 31)

Polepování kamínek

Pomůcky: obálky, lepidlo Herkules, štětec, kelímek na lepidlo, ubrousky s přírodními motivy, ubrus na stůl, kelímek s vodou, táč

Organizace: individuální, u stolu

Postup:

- Děti si vyberou motiv z ubrousku a vystříhnou si ho

Obrázek 1

Polepování kamínek

Zdroj: Autorka, 2023

- Vyberou si oblázek podle velikosti vystřiženého ubrousku
- Oblázek potřou lepidlem a ubrousek na něj přiloží (viz Příloha č. 2 obr. 32, 33)
- Oblázek položí na táč, kde se nechá zaschnout (viz obr. 1)

Hledání v písku

Pomůcky: písek, nádoba, přírodniny (nerost/hornina (kámen), šišťice (šiška), větvička, ořech, borové jehličí, kůra, ...)

Organizace: individuální, u stolu/pískoviště

Postup:

- Do misky s pískem/malého pískoviště schováme přírodniny
- Dětem řekneme, kolik předmětů mají hledat
- Kdo hledá v písku neprozrazuje, co našel, může to dojít sdělit paní učitelce
- Po dokončení hledání dítě opětovně schová všechny předměty do písku (viz příloha č. 2 obr. 34, 35)

Ranní kruh + tělovýchovná chvilka

Ranní rituál

DOBRÝ DEN

Dobry den, dobry den,
pojdte vsechny deti sem.

Dobry den, dobry den,
at je krasi ny cel y den!

→ točíme se v kruhu

Kdo je dneska z deti tady,
zazpiva si s chuti s nami.

Dobry den, dobry den,
at je krasi ny cel y den!

Dobry den, Slunce,
(obema rukama udela me kolecko – Slunce)

dobry den, nebe,
(vzpažíme a roztáhneme ruce vzhůru)

dobry den, zeme,

(ruce položíme na zem)
dobrý den, kameny,
(naznačíme kameny na zemi)
rostliny a stromy
(spojíme ruce a zespoda vyroste rostlinka)
dobrý den, zvířátka ušatý,
(rukama naznačíme na hlavě uši)
beránci rohatí
(naznačíme růžky)
a ptáci, co v povětrí létáte
(křídla)
a rybky, co ve vodách plavete
(spojíme dlaně a plaveme)
a děláte malé vlnky a velké vlny!
(děláme ve vzduchu malé a velké vlny)
Dobrý den ty, dobrý den já.
(ukazujeme na děti a na sebe)
A kdo tady s námi není,
tomu pošlem pozdravení.
Dobrý den, dobrý den,
ať je krásný celý den!

→ točíme se v kruhu

(Křížová, upraveno autorkou práce)

Narativní pantomima

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Já vám budu děti vyprávět příběh, poslouchejte, o čem je, já se na to pak zeptám. U toho příběhu budeme také cvičit. Já budu předvádět a vy opakujte po mně.“

Příběh:

Jednou se jeden chlapeček vydal s dědečkem do lesa (chůze na místě), jenže se mu tam vůbec nelíbilo (kroutíme rukama), šli tam řezat dříví (předvádění práce s pilou). Chlapec byl už unavený (spojíme dlaně a dáme si je pod hlavu), tak si lehl na zem (lehne si) a usnul. A najednou se mu začal zdát sen o skřítkovi (vstaneme a ruce spojíme nad

hlavou jako čepici). Ten skřítek mu říkal, jak je v lese krásně a co všechno tam může zažít (předvedeme, co můžeme v lese dělat – vymyšlení necháme na dětech). Když se chlapec probudil (protáhneme se), rozhlédl se kolem sebe a les viděl úplně jinak než dřív (rozhlížíme se po okolí). A byl rád, že ho dědeček vzal s sebou do lesa, a doběhl ho obejmout (obejmeme se) a šli spolu domů (Autorka, 2023).

Zdravotní cviky – skřítkovská rozcvička

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Děti, o čem byl příběh, který jsem vám vyprávěla (prostor pro odpovědi dětí)? A víte, že i takový skřítek se potřebuje po ránu protáhnout. Když se skřítek probudí, je celý rozlámaný, a tak si udělá takovou malou rozcvičku. Já ji už umím, a tak vám ukážu, jak si udělat takovou pravou skřítkovskou rozcvičku.“

Postup:

- Skřítek začne s protažením hlavy – úklony hlavy na obě strany
- Pak se přesune na rozcvičení rukou – čelní kruhy
- Z ležení je celý ztuhlý v zádech a bocích – úklony do stran a předklony
- A nohy ho skoro neunesou, jak ho bolí – přitahy kolene k hrudi
- Takhle mu nestačí protáhnout nohy, potřebuje ještě více – sed – motýlek
- Už se cítí mnohem lépe, tak sedne na kolo a jede za svými kamarády – leh – nohama ve vzduchu šlapeme jako na kole

Skřítkčí domovy

Pomůcky: kroužky, přehrávač

Organizace: na koberci

Motivace: „Už jsme slyšeli příběh o skřítkovi a udělali jsme si skřítkčí rozcvičku a teď si zahrajeme hru na skřítkčí domovi. Jak by mohla vypadat skřítkčí vesnička? (prostor pro odpovědi dětí) „Tak mi si ji tu spolu uděláme a pak si v ní zahrajeme hru.“

Postup:

- Učitelka po třídě rozmístí kroužky podle počtu dětí
- Učitelka děti začaruje na skřítky

- Skřítkci si najdou domov a zůstanou v něm, tak vypadá skřítkčí vesnička, každý má svůj domov
- *Pravidla:*
 - o Když bude hrát hudba (hudba simulující zvuky lesa), skřítkci se mohou volně pohybovat, je den a můžou být venku (viz Příloha č. 2 obr. 36)
 - o Jakmile se hudba zastaví, je noc a skřítkci se musí schovat do domovu, aby byli v bezpečí
- Domovy se postupně budou ztrácet a skřítkci si musí poradit, jak to vyřeší (v domečku jich bude více)
- Pokusíme se vejít do co nejméně domovů (viz Příloha č. 2 obr. 37)
- Učitelka nakonec děti zpátky odčaruje

Relaxace

Organizace: na koberci

Motivace: „To byl tedy náročný skřítkčí den a je na čase si odpočinout.“

Postup:

- Děti si lehnou, jak je jim pohodlné
- Učitelka pustí klidné zvuky lesa a děti se zaposlouchají do melodie
- Učitelka děti probouzí pohlazením

Řízená činnost

Dopis od skřítkka

Pomůcky: zapečetěný dopis (viz Příloha č. 2 obr. 77)

Organizace: frontální, na koberci v kruhu

Motivace: „Děti, já vám něco povím, sama jsem nechtěla věřit, co se stalo. O víkendu mě doma navštívil skřítek. Viděli jste někdy skřítkka?“ (prostor pro odpovědi dětí) „A ten skřítek mi pro vás něco dal, koukněte se na to, já sama nevím, co to je.“

Postup:

- Necháme kolovat dopis, aby si ho každé dítě mohlo prohlédnout

- Mezitím mohou děti vymýšlet, co by to mohlo být, proč nám to skřítek poslal, co tam může být napsáno, ...
- Učitelka přečte dětem dopis, při četbě využívá čtenářských strategií

Milé děti,

zdravím Vás, já jsem lesní skřítek. Mám pro Vás připravené velké dobrodružství. Na celý týden jsem si pro Vás vymyslel různé úkoly, které budete muset splnit na cestě za nalezením mého pokladu. Některé aktivity jsou jednoduché, jiné zase složité a já jsem velmi zvědavý, jak se Vám úkoly budou dařit. Plnění úkolů budu bedlivě pozorovat, ale ani si mě nevšimnete. Paní učitelce jsem všechny úkoly již ukázal a vysvětlil, aby Vám je mohla zadat. Já se nemohu moc ukazovat mezi lidmi a většinu času trávím v lese, tam je mi dobře, takže jsem paní učitelku poprosil o pomoc. K nalezení mého pokladu budete potřebovat heslo. Pokud nebudete mít správné heslo, nebudu Vám moci poklad vydat. Heslo můžete zjistit při plnění úkolů a zaznamenat si ho na papír, který Vám také posílám. Přeji Vám hodně štěstí a úspěchů při plnění mých úkolů. Třeba se někdy uvidíme.

Váš skřítek (Autorka, 2023)

- Po přečtení dopisu si s dětmi povídáme, co by po nás skřítek mohl chtít za úkoly
- Zeptáme se na jejich emoce, které v nich dopis vyvolal

Asociační kruh

Pomůcky: hornina/nerost (kámen)

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Skřítek říká, že bydlí v lese. A les je součástí přírody. A mě by zajímalo, co se vám vybaví, když se řekne příroda.“

Postup:

- Po kruhu si budeme posílat kamínek
- Kdo má kamínek, mluví, ostatní poslouchají
- Každý má možnost se vyjádřit, kdo nebude chtít mluvit, nemusí a může kamínek poslat dál

Výroba papírového fotoaparátu

Pomůcky: barevné čtvrtky (červená, modrá, zelená žlutá), šablona fotoaparátu (viz Příloha č. 1 obr. 12), polovina ruličky od toaletního papíru, barevné papíry (červená, modrá, zelená, žlutá), lepidlo Herkules, kelímek na lepidlo, pastelky/fixy, děrovačka, nůžky, silnější provázek, samolepky se jmény dětí

Organizace: skupinová, u stolu

Motivace: „První úkol, který mě skřítek naučil, je výroba fotoaparátu. Prý si musíme každý vyrobit svůj, bude se nám v týdnu hodit. Ale na co, to už mi skřítek zapomněl říct, to se budeme muset nechat překvapit.“

Postup:

- Děti si na barevnou čtvrtku obkreslí šablonu a vystříhnou ji (viz Příloha č. 2 obr. 38)
- Pomalují si svůj vystřižený kus, jak budou chtít
- Vezmou si polovinu ruličky od toaletního papíru a polepí si ji barevným papírem (viz Příloha č. 2 obr. 39)
- Na jednom konci ruličku nastříháme a děti ji prostrčí otvorem ve vystřiženém tvaru
- Nastřihanou část potřou lepidlem a slepí dohromady obě části
- Do horních rohů uděláme díru děrovačkou
- Vzniklými otvory prostrčí děti provázek a na konci ho zavážou na uzlíky, aby provázek neprošel zpět
- Nakonec si každé dítě nalepí na svůj fotoaparát jmenovku
- Necháme zaschnout do druhého dne (viz obr. 2)
- Za dokončení fotoaparátu učitelka dětem sdělí první písmeno do tajenky (P)

Obrázek 2
Papírové fotoaparáty

Zdroj: Autorka, 2023

Pobyt venku

Hledání skřítky

Pomůcky: skřítek (viz Příloha č. 2 obr. 76)

Organizace: individuální, nepřímo řízená činnost

Motivace: „Skřítek mi říkal, že se na nás dnes dojde podívat, jestli jsem vám doručila jeho vzkaz. Je tedy možné, že ho někdo na zahradě uvidí. Jestli se to stane, tak mi to dojděte říct, ale potichu, ať ho nevyplašíme.“

Postup:

- Skřítek bude umístěn na nenápadné místo na zahradě
- Když skřítky uvidí většina dětí, učitelka ho nenápadně odnese (skřítek je plachý)

7.1.1 Evaluace dne

Ranní činnosti

Hned po příchodu do třídy byly děti zaujaty, co vše je na stolech připravené. Jako první většinou zaměřily ke stolu s polepováním kamínku. Tato aktivita je velice bavila a vyzkoušely si ji všechny děti, kromě jednoho chlapce. Další činností, kde se děti neustále střídaly, bylo hledání v písku. Bylo zde určeno jedno pravidlo, že nebudou prozrazovat ostatním, co bylo v písku ukryto, a to dokázaly dodržet. Děti u tohoto stolu nebyly pouze jednou, vyzkoušely si to několikrát. Poslední aktivitou byla kniha Rok v lese (Dziubak, 2017), ve které si děti mohly prohlížet obrázky na daný měsíc. Děti měly k dispozici lupy a nejdříve moc nevěděly, jak s ní pracovat. Po ukázce, jak lupa funguje, už zkoumaly po svém. U této aktivity se vystříдалo málo dětí, jelikož u ní trávily mnoho času a bedlivě vše zkoumaly. Podle zájmu dětí byla nabídka ranních činností úspěšná a děti zaujala.

Tělovýchovná chvílka

Tělovýchovná chvílka byla zahájena novým přivítacím rituálem „Dobrý den“ (viz výše). Děti opakovaly pohyby, které se k rituálu pojí. Následoval krátký příběh, u kterého děti cvičily. Zaujatě poslouchaly a pohotově odpovídaly na otázky, které jim byly pokládány.

Motivace skřítkovskou rozcvičkou děti zaujala a všechny se zapálením cvičily. Pohybová hra sklidila u dětí velký úspěch. Pravidla děti pochopily ihned a již v prvním kole zvládly vymyslet, že v domečku může být více dětí. Nejvíce dětí se shlukovalo v obruči u chlapce s paní asistentkou. Naskytla se příležitost k zařazení matematické pregramotnosti. V domečcích se děti spočítaly a výsledná zjištění porovnaly i mezi jednotlivými koly. Na závěr vznikly dva domečky, které byly nejdříve porovnávány pohledem, s následným ověřením a to spočítáním. Hra byla pro děti velice atraktivní, že ji chtěly hrát znovu, tak se hrály dvě kola. Při relaxaci se děti zklidnily po předchozí pohybové hře. Děti byly soustředěny na poslech hudby.

Řízená činnost

Při motivaci byly děti na pochybách. Jakmile jim byl ukázán dopis, byly udivené a chtěly ho zkoumat. Dopis byl poslán po kruhu a byly popisovány jeho vlastnosti. Byla zjišťována struktura, vzhled, vůně, pečeť a v ní zalitý květ. Děti se shodly, že jim papír připomíná kůru stromu a vůni nedokázaly identifikovat. Vymýšlely, co by to mohlo být: „*mapa k pokladu, dopis, něco z lesa, pohádka, obrázek.*“ Dopis byl odpečetěn a znovu poslán dětem. Následně byl přečten, s využitím otázek, kterými byly děti do textu vtaženy. Po dočtení děti propukly v jásot a zjišťovaly, co je bude čekat. Děti vyprávěly své příběhy o hledání pokladu a těšily se na to, co nastane. Volně na to bylo navázáno na hledání pokladu v písku z rána. Děti si vybavily všechny předměty, které v něm byly ukryty. Děti poté byly dotázány, co se jim vybaví, když se řekne příroda. Jejich odpovědi zněly: „*les, houby, procházka, strom, šiška, kamen, zvířátka.*“ Některým dětem se propojily přírodniny, které našly v písku s pojmem příroda. První úkol, který byl dětem od skřítky zadán byla výroba fotoaparátu. Aktivita byla provedena s pomocí druhé paní učitelky. I přes náročnou organizaci byly fotoaparáty vyrobeny a děti si zvolily každý svůj dekor. Výsledné výtvary byly originální a jedinečné. Děti měly radost z vyrobených fotoaparátů a chtěly je hned využít. Bylo však nutno je nechat zaschnout.

Pobyt venku

Při cestě ven byl dětem připomenut dopis a kontrola skřítky. Čas strávený venku probíhal na zahradě, kde byla uskutečněna volná hra. Skřítek byl umístěn v křoví na zahradě. V momentě, kdy děti skřítky objevily, byly překvapeny, jak se tam dostal. Ihned začaly

všechny svolávat, aby ho viděli i ostatní. Jakmile ho viděla většina dětí, byl odnesen. Děti pak byly zmatené a dotazovaly se, kam šel, proč už tam není. Své dojmy si sdělovaly a vyprávěly i dětem z ostatních tříd. Děti byly zaujaty a pohlceny zážitkem.

Naplnění cílů

Cíle, které byly na dnešní den stanoveny, byly naplněny. Děti byly seznámeny s tématem pomocí dopisu. Byly zaujaty tématem, kladly otázky a byly zvědavé. Jejich vnitřní motivace byla podpořena. Fotoaparáty byly vyrobeny a připraveny k dalšímu použití.

7.2 Úterý

Cíl: Zapojení smyslů a provedení pokusů.

Nabídka ranních činností

Nepřímo/částečně řízené činnosti

Skládání obrázků (viz obr. 3)

Pomůcky: rozstříhané obrázky (viz Příloha č. 1 obr. 13–18), předlohy (viz Příloha č. 1 obr. 19-24)

Organizace: individuální, u stolu

Postup:

- Děti si vyberou obrázek
- Úkolem je rozstříhaný obrázek složit (viz Příloha č. 2 obr. 40)
- K dispozici mají předlohu, která jim poslouží jako kontrola nebo pomoc při skládání

Zvukové pexeso

Pomůcky: krabičky od sirek/plastové krabičky od Kinder vajíčka, přírodniny (jehličí, nerosty/horniny (kamínky), písek, kůra, fazole)

Organizace: individuální, u stolu

Obrázek 3

Skládání obrázků

Zdroj: Autorka, 2023

Postup:

- Do vajíček vložíme přírodniny, každá přírodnina musí být ve dvou vajíčkách a při zatřesení znít stejně
- Vajíčka zamícháme a děti má za úkol je správně přiřadit k sobě (viz Příloha č. 2 obr. 41, 42)
- Samy si mohou provést kontrolu své práce – až budou mít hotovo, vajíčka otevřou a zkontrolují správnost

Kniha „Rok v lese“ – aktivita z předchozího dne

Ranní kruh + tělovýchovná chvilka

Ranní rituál

Dobrý den (viz pondělí)

Říkanka s pohybem – Les

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Dobře poslouchejte, o čem říkanka je, já se vás pak zeptám.“

Les

Do lesa dnes půjdeme, (chůze na místě)

potichoučku budeme. (prst před pusou, říkáme potichu)

Rozhlédnem se do všech stran, (díváme se z jedné strany na druhou)

všechny stromy dobře znám. (ukazujeme prstem)

Borovice, smrček, jedle, (spojíme ruce nad hlavou a kýveme se do stran)

šiška na mě spadla hnedle. (jdeme na bobek a zpátky)

Shodila ji veverka, (imaginární hod)

Je to pěkná čiperka. (zatočíme se)

(Tamtam, upraveno autorkou práce)

- „O kom byla říkanka?“

Zdravotní cviky

Pomůcky: šišťice (šiška), košíček

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Děti, co v té naší říkance shodila veverka? A já tu pro vás takové šišky mám, tak si s nimi zacvičíme. Nejdříve zkoumejte, jaká šiška je, jestli je tvrdá, měkká, hladká, hrubá, ...“

Postup:

- Učitelka děti obejde a děti si z košíku vezmou šišťici
- V jedlé ruce držíme šišťici, ruce rozpažené a koukáme se na ni a od ní
- Postavíme se na špičky a snažíme se šišťici zvednout co nejvýše
- Předáváme si šišťici před břichem a za zády
- Stoj rozkročný – šišťici si podáváme mezi nohama ve směru nekonečna
- Sed – natažené nohy a šišťici si snažíme dát co nejdál ke špičkám
- Leh – vytvoříme poloviční most (pokrčené nohy, jen ramena a hlava jsou na zemi)
– pod sebou si budeme přendávat šišťici
- Zvedání šišky prsty u nohy

Honba za šiškami

Pomůcky: obruče, šišťice (šišky)

Organizace: skupinová, na koberci

Motivace: „Děti, já jsem pro vás připravila hru, kde si zahrajeme na tu naši veverka. Víte, co taková veverka dělá s šiškami?“ (prostor pro odpověď dětí) „My si zahrajeme hru na veverka, které si ty šišky sbírají na velkou hostinu.“

Postup:

- Děti učitelka rozdělí na dvě půlky (holky/kluci, losem, ...)
- Bude jedna společná hromada šišťic a každý tým pak bude mít připravenou obruč do které je budou střídat
- Po skončení času se učitelka s dětmi podívá na hromádky a zkusí odhadnout, kde je více, méně popřípadě stejně

- Zkontrolováno to bude přímým důkazem a to spočítáním
- Hra nebude soutěživá, nebudeme říkat, jestli někdo vyhrál, zvládli to všichni, když se zapojili
- Pravidlo: Dáváme pozor na ostatní, nesmí to nikoho bolet

Relaxace

Organizace: na koberci

Motivace: „V lese už se pomalu stmívá a veverka si musí jít odpočinout. Zaleze si do svého stromu, uvelebí se a poslouchá zvuky lesa. Tak si i my jako veverka odpočineme.“

Postup:

- Děti si lehnou, jak je jim pohodlné
- Učitelka bude říkat, co mohla veverka v lese slyšet (tekoucí vodu z nedalekého potůčku, šumění listů, kroky zvířátek, mířících do svého obydlí, foukání větru, ...)

Řízená činnost + pobyt venku

Řízená činnost bude přesunuta ven na školní zahradu.

Pokusy

Pomůcky: pracovní listy (viz Příloha č. 1 obr. 25 - 27), proužky krepového papíru (čtyři barvy), materiál na jednotlivé pokusy (uveden u každého pokusu)

Organizace: hromadná, u stolu

Motivace: „Víte, děti, mně se dneska zdál sen zase o tom našem skřítkovi. V tom snu mi ten skřítek říkal o té veverce, šiškách, pak i o žížalách, pak zase o květinách a pořád mi tam něco ukazoval. Já jsem vůbec nevěděla, co to má znamenat, ale skřítek je chytrý a on mi to ukázal. Ukázal mi, co všechno můžeme v lese zkoumat a že vám to mám taky ukázat.“

Postup:

- Děti si sáhnou do pytlíku a vytáhnou krepový papír v barvě své skupiny (barvy budou rozpočítány dle počtu dětí na skupiny) – učitelka jim ho uváže na ruku

- Jakmile budou mít všichni kreповý papír rozdělí se podle barev do skupin a sednou si vedle sebe
- Učitelka dětem rozdá pracovní listy, které budou na jednotlivých stanovištích vyplňovat
- Každá skupina bude plnit úkol na jednom stanovišti a budou se u nich střídat
- Učitelka dětem ukáže jednotlivá stanoviště a vysvětlí i pracovní list který se k tomu váže
- Bylo by dobré, aby u stanovišť byla učitelka nebo asistentka, u stolečku, kde děti kreslí šišku to není potřeba

Pokus s šišticí

Pomůcky: otevřené borové šišlice (šišky), zavařovací sklenice, voda

Organizace: hromadná, u stolu

Postup:

- Na stole budou čtyři zavařovací sklenice naplněné vodou, každá pro jednu skupinu (viz Příloha č. 2 obr. 44)
- Každé dítě do zavařovací sklenice své skupiny ponoří šišticí
- Na stole budou ještě další šišlice, které budou sloužit pro porovnání
- Po chvíli bychom měli vidět pomalé zatažení šišlice, po hodině by se měla celá zatáhnout
- Tento jev je vysvětlen vzlínavostí vody ve dřevě, kdy suchá šišlice začne opětovně přijímat vodu, jako když rostla na stromě a nebyla zdřevnatělá
- Proto se zatahuje, jelikož se plní vodou a dává jí to impulz, aby chránila semínka

(Vida)

1. Stanoviště – Pokus s šišticí (viz obr. 4)

- Pomůcky: šištica (šišky), zavařovací sklenice s vodou a šišticemi (viz výše), tužky, pastelky
- Organizace: skupinová kooperativní, u stolu
- Postup:

- o Děti porovnají šišku ve sklenici s suchou šišku
- o Do pracovního

listu zakreslí, jak vypadá suchá šiška a jak vypadá šiška ponořená do vody

Obrázek 4

Pokus s šišticí

Zdroj: Autorka, 2023

2. Stanoviště – Co plave a co se potopí

- Pomůcky: velká mísa s vodou, hornina/nerost (kamen), šištica (šiška), list, květ, jehličí, ořech, miska
- Organizace: skupinová, kooperativní
- Postup:
 - o Do mísy s vodou budou děti postupně dávat předměty (viz Příloha č. 2 obr. 45)
 - o Zaznamenají do pracovního listu svá zjištění tedy, co je těžší než voda a co lehčí
 - o Po ukončení pokusu předměty zase vyndají a dají je do misky, aby bylo místo připravené pro další skupinu

3. Stanoviště – Pokusy s žížalou

- Pomůcky: žížala, průhledná miska, černý papír, nádoba s vodou, papírový kapesník, lupa
- Organizace: skupinová, kooperativní

- Postup:
 - V misce bude žížala, kterou budou děti nejprve pozorovat, mohou použít i lupu k bližšímu prohlédnutí (viz Příloha č. 2 obr. 46)
 - Poté si namočí kapesník ve vodě a dají ho na jednu část krabíčky, druhá zůstane suchá a žížalu učitelka umístí doprostřed – děti pozorují, zda žížala zůstane na suchu nebo půjde do vlhka – zaznamenají
 - Při dalším pokusu budou zkoumat, zda se bude držet na světle nebo ve stínu tak, že přikryjí polovinu krabíčky černým papírem a druhou dají na sluníčko, žížalu učitelka zase umístí na prostředek – děti sledují, kam žížala poleze – zaznamenají
 - Posledním úkolem bude zamyšlení nad tím, k čemu má žížala opasek – debata s učitelkou

4. Stanoviště – Zkoumání květu

- Pomůcky: tři různé květy
- Organizace: skupinová, kooperativní
- Postup:
 - Děti budou zkoumat květy a hledat rozdíly mezi nimi (viz Příloha č. 2 obr. 46)
 - Dle pracovního listu si budou značit barvu květu, velikost, počet okvětních plátek a střed květu
 - Učitelka jim pomůže, když si nebudou vědět rady

Závěr pokusů

Pomůcky: vyplněné pracovní listy

Organizace: hromadná, u stolu

Postup:

- Učitelka si s dětmi projde závěry, které učinily
- Pokud je nějaká nejasnost, tak ji učitelka vysvětlí a pokusy zdůvodní
- za zpracování pracovního listu děti získají další písmena do tajenky (ŘÍ)

Focení školní zahrady

Pomůcky: vyrobený fotoaparát

Organizace: individuální, částečně řízená činnost

Postup:

- Děti si najdou zajímavá místa, která se jim líbí a ty si vyfotí

7.2.1 Evaluace dne

Ranní činnosti

Po příchodu do třídy se děti dotazovaly na úkoly a zjišťovaly, co je dnes čeká. Z výběru činností se stalo nejžádanějším zvukové pexeso. Aktivita byla neustále obsazena a děti se na ni střídaly. Některé děti si ji vyzkoušely vícekrát. Z pozorování vyplývá, že děti využívaly observačního učení. U úkolu sledovaly dítě, které ho provádělo, a jejich následný pokus už byl snadný, věděly, jakým způsobem problém vyřešit. Skládání obrázků nezaujalo tolik dětí, ale převážná většina si alespoň jeden obrázek vyzkoušela poskládat. Kniha byla nejméně obsazena, už o ni děti nejevily zájem jako předešlý den.

Tělovýchovná chvílka

Byl proveden přivítací rituál a následovala říkanka. Ta byla řečena dvakrát, při druhém opakování už se děti zapojovaly i slovy. Děti shrnuly, že byla o veverce. V košíku byly ukryty šišky, které si děti vzaly a popisovaly jejich vlastnosti: „malé, tvrdé, měkké, hebké, voní, hnědé, příjemné, pichlavé.“ Cvičení s šíškami bylo pro děti zpestření. Hra, která byla na tento den naplánována nebyl uskutečněna. Vycházelo se z potřeb dětí a ty byly nadšené z hry „Skřítčí domovy“, takže byla zakomponována i do dnešního dne. Motivace se změnila a místo skřítků z dětí byly veverky. Děti samy začaly porovnávat počty v domečcích, a to nejen ve hře, ale i s předchozím dnem, co si zapamatovaly.

Řízená činnost + pobyt venku

Při odchodu byly vzaty papírové fotoaparáty (viz Příloha č. 2 obr. 43) a v šatně se zopakovala říkanka z rána. Děti ji samy začaly doprovázet pohybem. Venku byla připravena jednotlivá stanoviště. Děti si nejprve vylosovaly krepový papír, který jim byl uvázan na ruku a podle barev utvořily skupiny. Byl jim ukázán pracovní list a proveden

první pokus. Děti si prohlédly šišky a ponořily je do sklenic s vodou. Na stole bylo necháno několik suchých šišek na porovnání. Jednotlivá stanoviště byla dětem ukázána, bylo vysvětleno, jaký mají úkol, s pomocí pracovního listu. Děti se rozmístily na stanoviště a začaly provádět pokusy. U třech pokusů byly přítomny paní učitelky, jen u pokusu se šiškou byly děti samotné. Děti pokusy prováděly samostatně, učitelky byly přítomné jako poradkyně. Děti zvládly odpovědět na otázku ohledně opasku žížaly, odpovědi zněly: „když se žížala rozpůlí, tak to nevádí, protože jí to doroste. V tom má ale srdíčko a umřela by.“ Pokus s šiškami byl dětmi oblíben. Byly udivené, co se s šiškami stalo a pečlivě je porovnávaly. Pokus, co plave a co se potopí byl pro děti plný nových zjištění. Ořech v pokusu nebyl použit z důvodu zapomenutí pomůcky. Nejtěžším pokusem bylo zkoumání květů. Děti u něho trávily nejvíce času a nebyl pro ně tolik atraktivní, jako ostatní. Jakmile byly všechny skupiny hotovy a měly vyplněny pracovní listy, přesunuly se k dalšímu stanovišti. Při přesunu dětem pomáhaly barevné krepové papíry, snáze se v přesunech orientovaly. Po dokončení byly zhodnoceny výsledky pokusů a dovedly pokus s šiškami. Děti očichaly ponořené šišky do vody a srovnávaly je se suchými šiškami. Poté si již děti mohly volně hrát. Bylo jim nabídnuto využít fotoaparát a fotit zajímavá místa na zahradě. Mnoho dětí této nabídky využilo a své fotoaparáty nosily všude sebou.

Naplnění cílů

Děti zvládly provést veškeré pokusy a z jejich reakcí a vyprávění lze usoudit, že pro ně byly přínosné a obohacující. Cíl byl tedy naplněn, jen organizačně byla aktivita velice náročná. Druhý cíl, zapojení smyslů, byl také uskutečněn. Děti čichaly k šiškám, lupou pozorovaly žížalu, mohly si na ni sáhnout, osahaly si ostatní přírodní materiály.

7.3 Středa

Cíl: Četba z knihy a následné vyvození pravidel chování v lese.

Nabídka ranních činností

Nepřímo/částečně řízené činnosti

Kresba fotografií z předešlého dne

Pomůcky: čtvrtka velikosti 15x10 cm, pastelky, fixy

Organizace: individuální, u stolu

Postup:

- Učitelka dětem připomene včerejší focení
- Děti se zamyslí, co vyfotily a jaké fotky si nejvíce pamatují
- Poté si nakreslí fotky, které je nejvíce zaujaly (viz Příloha č. 2 obr. 48, 49)

Třídění

Pomůcky: přírodniny – větvičky, šišky, kameny, listí, kůra, ...; umělé materiály – plastové hračky, PET – láhve, obaly od potravin (čisté), dřevěná miska, plastová miska

Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Na stole bude na jedné hromadě všechen materiál a dvě misky
- Děti mají za úkol roztřídit věci na přírodní a umělé
- Na přírodní věci bude dřevěná miska, na umělé věci bude plastová miska
- Když dítě roztřídí materiály, může je společně s učitelkou zkontrolovat
- Dítě místo opouští v takovém stavu, v jakém ho nechalo, zase dá všechny věci na jednu hromadu

Kniha „Jde sem lesem“

Pomůcky: kniha „Jde sem lesem“ (Kroluperová, 2016)

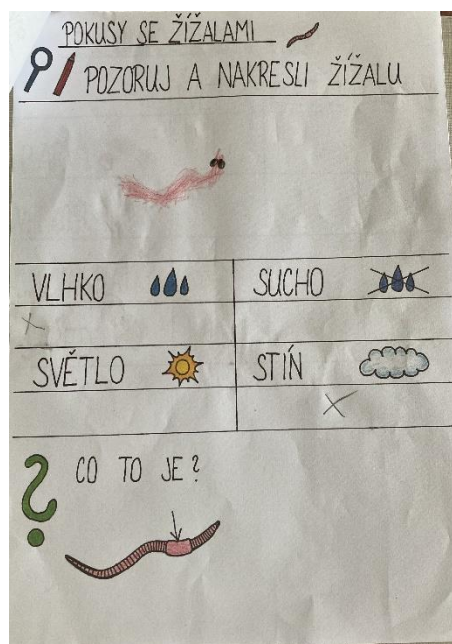
Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Děti mají knížku k dispozici na prohlížení

Obrázek 5

Pracovní list – žížala

Zdroj: Autorka, 2023

Pracovní list – žížala

Pomůcky: Pracovní list z předešlého dne, pastelky, fixy

Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Děti si mohou dokreslit žížalu, kterou předchozí den pozorovaly, aby měly pracovní listy kompletní (viz Příloha č. 2 obr. 51)

Ranní kruh + tělovýchovná chvilka

Ranní rituál

Dobrý den (viz pondělí)

Říkanka s pohybem – Les

- Opakování z předešlého dne

Zdravotní cviky

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Já jsem jednou, když jsem byla ještě malá šla na procházku do lesa se svým tatínkem. My jsme cestou sbírali různé věci, co jsme našli na zemi a líbily se nám, a najednou už jsme byli hodně daleko od našeho domu. A mě hrozně začaly bolet nožičky a taťka mě potom musel donést zpátky domů. A aby se nám něco takového nestalo, tak my si dneska spolu vymyslíme takovou rozcvičku, kterou je dobré si udělat před výletem do lesa. Musíme myslet na všechno a nezapomenout na žádnou část těla, aby nás pak to tělo nebolelo.“

Postup:

- Necháme vymýšlet děti jednotlivé cviky, každé dítě předvede jeden cvik s tím, že začínáme od hlavy a jdeme směrem dolů (při velkém počtu dětí cvik vymyslí ve dvojici)
- Učitelka doplní cviky, které by chyběly a reguluje množství cviků na jednotlivé části těla

Na skřítku

Organizace: na koberci

Motivace: „Když už jsme se pořádně protáhli před tím výletem do lesa, tak bychom do toho lesa měli dojít, co vy na to?“ (vydáme se na cestu a uděláme několik koleček po třídě) „A už jsme tady děti a mě by zajímalo, jestli někdo z vás ví, jak se v takovém lese chováme.“ (prostor pro nápady dětí) „Děti a pamatujete si na toho skřítku, který se nám objevil na té zahradě, on mě naučil hru a prý vás ji mám naučit, že vás bude bavit.“

Postup:

- Učitelka bude v roli skřítku
- Jakmile bude k dětem otočená čelem, jsme v lese a chováme se podle toho (s dětmi si řekneme, jak se chováme v lese – jsme potichu, dáváme si pozor, kam šlapeme, procházíme se, rozhlížíme se kolem sebe, ...)
- Když bude učitelka otočená zády k dětem, jsme na zahradě ve školce a můžeme více řídit (s dětmi si řekneme, co můžeme dělat – běhat, skákat, být trochu více hluční, hrát na babu, ...)
- Připomeneme si s dětmi bezpečnostní pravidla (dáváme pozor na ostatní, chováme se tak, aby to nikoho nebolelo)

Relaxace

- Děti si lehnou na zem, jak je jim pohodlné, můžou si i zavřít oči
- Do pozadí učitelka pustí klidné zvuky lesa
- Děti si budou představovat, jak to v lese vypadá, co tam cítí, jak jim je

Řízená činnost

Kniha „Jde sem lesem“

Pomůcky: Kniha „Jde sem lesem“ (Kroluperová, 2016)

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Zajímalo by mě, jestli si někdo všiml, co to bylo ráno na stole za knížku. Prohlížel si ji někdo? Co v ní bylo nakreslené?“ (prostor pro odpovědi dětí) „Tato knížka

je o chlapečkovi Toníkovi, který jel na prázdniny k babičce na chalupu. A babička tam má svoji zahrádku a za chaloupkou les, kam často chodí sbírat bylinky. Já vám kousek z knížky přečtu a vy pozorně poslouchajte o čem vám to budu číst.“

Postup:

- Děti si mohou lehnout, usadit se, jak je jim pohodlné
- Z knihy použijeme jen část textu, který je trochu upravený
- Při čtení využíváme čtenářských strategií – značeny zelenou barvou

Příběh

Jednoho dne ráno byla obloha blankytně modrá. „Bouřka krásně vyčistila vzduch,“ prohlásila babička, když se hned po snídani vydala s Toníkem do lesa. Toník byl babiččin vnuk. Každý z nich měl v ruce bandasku a babička nesla navíc košík. Víte, co je to bandaska? Chystala se, že natrhá i malinové a ostružinové lístky. Uvaří z nich bylinkový čaj, který pomůže, když se o člověka pokoušejí nemoci.

Les nádherně voněl. Dokonce i Toníka to překvapilo. Šli s babičkou na její tajné místo, kam chodívала na ty největší a nejsladší borůvky.

„Zkus natrhat plnou bandasku,“ navrhla babička Toníkovi. „Když se ti to povede, uvařím borůvkové knedlíky a zbude i na koláč.“ Měly jste děti někdy borůvkové knedlíky nebo koláč?

Znělo to báječně, Toníkovi se už sbíhali sliny. Jenomže jak rychle zjistil, nešlo to tak snadno. Trhání bylo jednotvárné, únavné a hrozně nudné. Už někdo trhal borůvky v lese? Za pár minut si Toník uvědomil, že ho to vůbec nebaví. Trhal čím dál tím pomaleji. A borůvek jakoby ani nepřebývalo! Toník měl pocit, že plnou bandasku nenatrhá nikdy. Vůbec nikdy.

Zato babiččiny prsty byly až neuvěřitelně rychlé a hbité. Toník jenom koukal. Netrvalo dlouho a babička měla bandasku plnou. Pak řekla Toníkovi: „Vidíš ten plácek tamhle u cesty, Toníčku? Je tam maliní a ostružiní, já tam teď zajdu pro nějaké to listí. Je to jenom kousíček odsud. Uvidíme na sebe, můžeme si mávat. Za chvíli se pro tebe vrátím. To už budeš mít určitě plnou bandasku i ty. Pak půjdeme domů. A já se pustím do vaření.“

Toník jenom přikývl. Neřekl ani slovo. V lese jsem mu už vůbec nelíbilo. **Co byste dělaly na Toníkovo místě?** Prsty měl modré od borůvek a trhání ho švalo. Pak škobrtl a bandaska mu vypadla z ruky. Převrhla se. Spousta borůvek se vysypala. Taková škoda! Při pohledu na rozsypané borůvky se Toníka zmocnil vztek. Obrovský vztek. **Jak se chováte, když jste rozzlobení?** Začal jím lomcovat. Toník se zprudka rozmáchl pravou nohou a... Ze všech sil do převržené bandasky kopl. Křáp! Bandaska odletěla o kus dál a vysypaly se z ní další borůvky.

To byla Toníkova zásadní chyba. **Co si myslíte, že se stane dál?** Protože jestli lesní skřítek něco nesnášel, bylo to vzteklé rušení lesního klidu. Podíval se na Toníka a začal rukávem svého kabátku leštit bludný kořen. A když navztekaný Toník do bandasky kopl podruhé, položil mu ho do cesty. (Kroluperová, 2016, upraveno autorkou práce)

- Diskuze o příběhu
 - o Co je to bludný kořen a co dělá?
 - o Myslíte si, že se Toník zachoval správně, když kopl do bandasky? Proč ano/ne?
 - o Co asi dělala babička? Viděla to, co se stalo?

Co se skřítkovi líbí a co ne

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „V knížce se skřítek zlobil na Toníka, za co to bylo?“ (prostor pro odpovědi dětí) „Tak si spolu zahrajeme hru, abychom věděli, co se skřítkovi líbí a co naopak ne, abychom neskončili jako ten Toník.“

Postup:

- Učitelka bude říkat různé věci, jak bychom se mohly chovat a děti budou rozhodovat, zda je to žádoucí (palce nahoru) nebo nežádoucí (zkřížení rukou na prsou)
- S dětmi se učitelka dohodne na pravidlech chování v lese → děti dostanou další písmenko do tajenky (R)

Pobyt venku

Vyčištění okolí školky

Pomůcky: odpadkové pytle, rukavice

Organizace: skupinová

Motivace: „Děti, mám pro vás těžký úkol, vůbec nevím, jestli se nám podaří ho splnit. Náš skřítek totiž nemá rád nepořádek a ve svém lese chce mít čisto. A po nás chce, abychom i my měli ve školce a okolí pořádek. Co s tím uděláme?“ (prostor pro odpovědi dětí) „Společně to uklidíme.“

Postup:

- Učitelka děti rozdělí na dvě skupiny, každá půjde s jednou učitelkou
- Děti budou mít rukavice a sáček na odpadky
- Učitelka se s dětmi pobaví o bezpečnosti (nesbíráme ostré věci a neznámé předměty), když si dítě nebude jisté, co na zemi je, přivolá učitelku
- Nasbíraný odpad vyhodíme do kontejneru, učitelka si s dětmi popovídá o tom, jaká barva kontejneru je na co určená
- Po splnění další písmeno (O)

Hledání vlastního pokladu

Organizace: individuální

Motivace: „Teď jsme sbírali věci, které do přírody nepatří a které nám ji dělají ošklivou, a já bych teď byla ráda, kdyby si každý našel něco, co se mu líbí, co je naopak v přírodě hezké. Můžeme si potom své poklady vystavit ve třídě.“

Postup:

- Necháme děti chodit po zahradě a hledat předmět, který se jim zalíbí
- Po návratu do školky si nalezené věci vystavíme ve třídě

7.3.1 Evaluace dne

Ranní činnosti

Děti již od rána byly natěšené a chtěly vědět, co je v tomto dni čeká. Na stolečky byly připraveny jednotlivé aktivity. Třídění nebylo zařazeno z důvodu přílišného množství aktivit. Děti si do svých pracovních listů kreslily žížalu, kterou měly možnost předešlý den pozorovat. Dále samy zkoumaly šišky ve sklenici, které byly přineseny do třídy z včerejších činností. Tím bylo zjištěno, že pokusy děti zaujaly. Nejvíce navštěvovaná aktivita bylo kreslení fotografií. Děti zachycovaly na papír své vyfocené objekty, a bylo tak vyrobeno mnoho fotografií, ze kterých vnikla malá výstava na tabuli (viz Příloha č. 2 obr. 50). Kniha byla prolistována jen pár dětmi.

Tělovýchovná chvílka

Byl zopakován ranní rituál a říkanka z předešlého dne. Děti si pamatovaly pohyb a při druhém opakování již říkaly i slova. Chtěly ji vyzkoušet říci samy, tak s jedním zaváháním, to zvládly. S vymyšlením cviků si děti poradily a každý na nějaký přišel. S pomocí dokázaly udržet posloupnost a cviky na sebe navazovaly. Hra byla ze začátku spíše opatrná a nebyl slyšitelný rozdíl mezi zahradou a lesem. Po dvou kolech už děti zjistily, co si můžou dovolit a hru si užily. Při relaxaci byly děti neklidné, z toho bylo usouzeno, že hra pro ně nebyla dostatečně pohybová.

Řízená činnost

Při četbě pohádky děti dobře reagovaly na otázky, které jim byly kladeny. Poslouchaly příběh a byly jím zaujaty. Na otázky odpovídaly pořád stejné děti, byl tedy dán větší prostor pro zamyšlení a odpovědi jiných dětí. Po dočtení příběhu byly zodpovězeny doplňující otázky. Děti nevěděly, co je to bludný kořen, návodnými otázkami se k odpovědi dopracovaly. Usoudily, že Toník se nezachoval správně: „Tohle se nedělá, mohl vyplašit zvířátka, mohl rozbít bandasku, do věcí se nekope.“ Z příběhu a vlastních zkušeností dětí byla vyvozena pravidla chování v lese. U žádoucího chování děti odpověděly: „jsme potichu; chodíme na procházky a koukáme se okolo; posloucháme ptáčky; sbíráme odpadky, když tam jsou, chráníme stromy.“ U nežádoucího chování vymyslely: „Neházíme na zem odpadky; netrháme kytky; nekrmíme zvířata; nehladíme mládátka, protože maminka by z nich cítila náš pach a nechala by je umřít; nekřičíme;

neplašíme zvířátka; neděláme oheň; neničíme stromy; nejíme to, co neznáme.“ Byla vedena diskuse o škodlivosti kácení lesů, kterou děti začaly. Po diskusi byla hrána hra, při které děti vyhodnocovaly chování v lese symbolem. Touto činností bylo zjištěno jejich porozumění předchozích aktivit. Z odpovědí dětí bylo vyvozeno, že pravidla byla pochopena.

Pobyt venku

V šatně byla zopakována říkanka, která již byla dětem známa a zvládly ji říci samy. Při venkovních činnostech nebyl zařazen úklid okolí mateřské školy. Bylo usouzeno, že v okolí nejsou odpadky a činnost by tedy byla zbytečná. Místo toho byla zvolena jiná činnost, vypletí hmatového chodníku na zahradě mateřské školy. Této aktivity se zúčastnily především kluci, které bavilo odvážet kolečko s plevelem. Většina dětí u aktivity vydržela jen chvíli, poté se vrátily ke své hře.

Naplnění cílů

Při četbě byly děti soustředěné a reagovaly na kladené otázky. Z příběhu a zážitků dětí byla vyvozena pravidla chování v lese. Cíle tedy byly naplněny.

7.4 Čtvrtek

Cíl: Realizace výletu do lesa a stavba vesnice pro skřítky.

Nabídka ranních činností

Nepřímo/částečně řízené činnosti

Kde bydlí skřítek

Pomůcky: kinetický písek, dřívka, kniha Lesní skřítki MALÝ LEXIKON STRAŠIDEL (Klimtová, 2014), náradí na písek

Organizace: individuální, u stolu na písek

Postup:

- Učitelka nechá děti vybrat si svého skřítku v knížce
- Děti z písku a dřívek vytvoří domeček pro daného skřítku
(viz Příloha č. 2 obr. 52, 53)

- Když budou mít hotovo ukážou svůj domeček učitelce, popíše ho a zase zbourají (viz obr. 6) a pustí další dítě

Grafomotorický list

Pomůcky: grafomotorický list (viz příloha č. 1 obr. 28), tužka, pastelky

Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Děti si vezmou svůj pracovní list a vypracují si ho (viz Příloha č. 2 obr. 54)
- Kdo bude chtít, může si ho vybarvit

Obrázek 6

Komplex domečků

Knížka – Kdo to tady bydlí

Pomůcky: kniha „Kdo to tady bydlí“ (Píro, 2021)

Zdroj: Autorka, 2023

Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Děti si mohou v knížce prohlížet, jak různá zvířata bydlí

Ranní kruh + tělovýchovná chvilka

Ranní rituál

Dobrý den (viz pondělí)

Říkanka s pohybem – Skřítkové

Organizace: na koberci v kruhu

Skřítkové

Skřítkové běhají, (běhání na místě)

Běhají v mechu, (běhání na místě)

Hledají náradí, (rozhlížet se okolo sebe)

Spravují střechu. (spojit ruce nad hlavou, střecha)

Jeden dřevo řeže, (naznačit řezání pilou)

Druhý zase stlouká, (do otevřené dlaně, ťukat sevřenou pěstí druhé ruky)

Třetí trámy maže, (naznačit natírání)

čtvrtý na to kouká. (udělat dalekohled)

(Konvalinová, 2014)

Zdravotní cviky

- Stejně jako předešlý den, cviky budou vymýšlet děti, ale dneska už opravdu na výlet půjdeme

Motivace: „Včera jsme si zkusili vymyslet rozcvičku před dlouhým výletem do lesa. Dneska si ji zopakujeme, protože nás takový výlet čeká a musíme na něj být opravdu připraveni.“

Pohybová improvizace

Pomůcky: šátky, přehrávač, píseň „Skřítkové tesaři“ (J. Uhlíř, Z. Svěrák)

Organizace: na koberci

Motivace: „Děti, pustím vám písničku a jsem opravdu moc zvědavá, jestli někomu napoví, co budeme dneska venku na procházce dělat. Poslouchejte tedy o čem se v písničce zpívá, já se na to pak zeptám.“

Postup:

- Učitelka obejde děti a rozdá jim šátky
- Pustí se píseň a děti se pohybují do rytmu hudby, tancují (viz Příloha č. 2 obr. 55)
- Učitelka může pomoci dětem, které si neví rady tak, že bude sama tančit a děti ji budou moci napodobovat

Relaxace

- Vydýcháme se
- S nádechem zvedáme ruce nad hlavu, s výdechem je necháme vyvěšené
- Děti si lehnou na záda, dají si šátek na břicho a chytanou si ho jednou rukou, druhou ruku si dají na nos a dýchají do břicha

Řízená činnost + pobyt venku

Řízená činnost bude přesunuta ven, vydáme se na delší procházku do lesa.

Cesta do lesa skřítků

Pomůcky: reflexní vesty, vyrobené fotoaparáty

Organizace: ve dvojicích za sebou

Motivace: „Děti, já znám jedno takové místo, kde žijí skřítkci, ten náš skřítek mi ho ve snu ukázal. Snad si ten sen pořád ještě pamatuji, abych to místo našla a mohla vám ho ukázat. To jsem zvědavá, jestli se nám to povede najít.“

Postup:

- V šatně dostane první a poslední pár dětí reflexní vesty
- Učitelka s dětmi vyrazí najít les skřítků, kde by mohl být k vidění skřítek (viz Příloha č. 2 obr. 55, 56)
- Učitelka ví, kde se jedno takové místo nachází, tak k němu děti zavede
- Pravidlo: Cestou se nemůže fotit, to se smí jen když se stojí, jinak by to bylo rozmazané a fotka by se stejně nepovedla. Nelze zastavit uprostřed silnice, takže fotit se smí jen když všichni stojí.
- Učitelka vyzve děti, aby si cestou všímaly toho, co je kolem dětí, co je obklopuje
- Po příchodu na místo, bude učitelka překvapená, protože nevidí ani jeden skřítkčí domeček, otázka pro děti: „Co se asi mohlo stát?“
- Učitelka se domluvíme s dětmi, že vesničku znovu postavíme, aby skřítkci měli kde bydlet, každý potřebuje mít své místo

Sběr materiálu

Pomůcky: skřítek

Organizace: hromadná

Motivace: „Jéé a z čeho se takové domečky staví?“ (prostor pro odpovědi dětí)

„A myslíte, že tu toho budeme mít dostatek? Tak si nejdříve nějaké materiály nasbíráme a pak začneme stavět.“

Postup:

- Od každého materiálu, který budeme potřebovat jeden seženeme a vytvoříme tak místa sběru (viz Příloha č. 2 obr. 57, 58)
- Děti tedy jednotlivé materiály budou třídit na hromádky
- Učitelka vyčlení prostor, ve kterém se smí děti pohybovat a materiál sbírat – děti pořád musí vidět na učitelku, pokud na ni nevidí, jsou již moc daleko
- Na sběr materiálu budou mít děti vyčleněný čas – učitelka usoudí, kdy je materiálu dostatek, upozorní děti, že už brzy budeme se sběrem končit, aby přinášely poslední materiály
- Při sběru učitelka nenápadně umístí skřítku a nechá ho tam jen chvíli, když ho část dětí uvidí, zase ho schová

Stavba vesnice pro skřítky

Pomůcky: nasbíraný materiál

Organizace: individuální/skupinová, kooperativní

Postup:

- Na tento úkol si děti mohou vytvořit skupinky nebo tvořit sami, necháme jim prostor na rozhodnutí, jak to chtějí udělat
- Každá skupinka/jednotlivec vytvoří jeden příbytek pro skřítku (viz obr.7)
- K dispozici mají nasbíraný materiál a přírodniny, které se nacházejí v okolí domečků
- Učitelka vymezí prostor, na kterém mohou děti stavět (viz Příloha č. 2 obr. 60)
- Učitelka včas děti upozorní, že se bude končit, aby měly čas svoji práci dokončit
- Po dodělání se s dětmi podíváme na vzniklou vesnici, prohlédneme si jednotlivé domečky

Obrázek 7

Stavba jídelny pro skřítky

Zdroj: Autorka, 2023

- Každá skupina si zvolí zástupce, který stručně domeček představí (viz Příloha č. 2 obr. 61)
- Vesnici a jednotlivé domečky si mohou děti vyfotit svým fotoaparátem

Návrat do MŠ

Postup:

- S dětmi opustíme vesničku a necháme prostor skřítkům, aby se zabydleli, nesmíme je rušit, takže k ní už nikdo nemůže přijít
- Někde kousek od vesničky učitelka nechá prostor dětem pro spontánní hru
- Mohou si zase fotit svoje fotky (viz Příloha č. 2 obr. 63)
- Při návratu do MŠ učitelka nejlépe zvolí jinou cestu, než kterou šli před tím (viz Příloha č. 2 obr. 64)
- Učitelka zase vyzve děti, aby si všímaly svého okolí, co je obklopuje

7.4.1 Evaluace dne

Ranní činnosti

Děti přicházely do třídy s nadšením a těšily se na další úkoly. Největší úspěch tento den měla aktivita stavění domečku z kinetického písku. Děti si vybraly skřítku, nejoblíbenější byl Jahodníček malý, a pro něj domeček postavily. Děti domečky stavěly sami nebo ve skupince, a tak vznikaly rozsáhlé komplexy obydlí. Jednotlivé stavby byly dětmi popsány, vyfoceny a následně rozbořeny. Děti si poté začaly samy stavět na koberci další domečky z kostek. U grafomotorického listu bylo zjištěno, že prostřední úkol byl náročný a děti s ním měly veliké problémy. Některé děti si hotový list vybarvily a hrdě ho prezentovaly. Kniha byla prolistována jen pár dětmi.

Tělovýchovná chvílka

Přivítání bylo provedeno rituálem. Bylo navázáno novou říkankou, která byla doprovázena pohybem a řečena třikrát. Děti si pohyb zapamatovaly a u třetího opakování ho chtěly zkusit udělat samy. Rozcvička byla sestavena z cviku dětí, stejně jako předchozí den. Děti už měly přehled o cvicích a tím se zdravotní cviky zrychlily. Tanec na písničku byl pro děti nejdříve opatrný, ale brzy se do pohybu více ponořily a začalo je to bavit. Děti byly činností pohlceny, píseň se pustila ještě jednou. Bylo

vyozorováno, že je pro děti atraktivní využití šátků. Děti byly po tanci zadýchané a relaxaci ocenily.

Řízená činnost + pobyt venku

V šatně byla opakována říkanka z rána, doplněná o pohyb. Děti si s sebou vzaly fotoaparáty a byla určena pravidla, kdy je mohou využívat. Byla připomenuta pravidla chování v lese a na vycházce. Na cestu byl stanoven úkol pozorovat okolí, který děti splnily. Byla tak zkoumána růže šípková, motýl, pole s obilím a rozkvetlý černý bez. Všichni si objekty hned vyfotily. Po příchodu na místo, bylo zjištěno, že se na něm nic nenachází. Děti přemýšlely, co se tam mohlo stát a navrhly, že vesnici postaví. Bylo domluveno, že nejdříve, před samotnou stavbou, proběhne sběr potřebného materiálu. Mezitím byl do nedalekého křoví umístěn skřítek, kterého si děti po chvíli všimly. Poté byl skřítek nenápadně odklizen. Stavba byla realizována ve skupinách nebo jednotlivě, to si zvolily děti. Při realizaci se domlouvaly, jak bude jejich výtvar vypadat, kde bude, co umístěno. Děti vybraly jednoho zástupce, který domeček představil ostatním. Bylo popisováno, kdo měl, co na starost, jak se domlouvaly, kde se, co v domečku nachází a pro koho je určen. Byla postavena velká jídelna, obytné domečky (např.: se střechou, kterou neproteče voda; se zahrádkou; dveřmi, na spaní (viz Příloha č. 2 obr. 62) a jedna pozorovatelná na stromě. Děti si vzniklou vesničku vyfotily a přesunuly se na louku pod lesem. Zde měly volnou hru, při které objevovaly okolí a fotily si zajímavá místa (např. budka pro ptáky). Při cestě zpět byla zvolena jiná cesta a děti opět pozorovaly okolí. Byly zpívány písničky na přání dětí. Po cestě se nacházely odpadky, které byly sbírány do igelitového pytlíku (viz Příloha č. 2 obr. 65) a vyhozeny do kontejneru. Z celého dne byly děti nadšené a slíbily, že budou chodit vesnici kontrolovat a popřípadě ji postaví znovu.

Naplnění cílů

Cíle byly naplněny. Bylo zkoumáno okolí, zjišťovány nové informace a naplněn dlouhý pobyt venku. Stavba domečků pro děti byla radostná a byl zajištěn rozvoj kooperace a komunikačních dovedností. Při vycházce byla dodržena stanovená pravidla.

7.5 Pátek

Cíl: Evaluace s dětmi a hledání pokladu podle mapy.

Nabídka ranních činností

Nepřímo/částečně řízené činnosti

Obrázek skřítky (viz obr. 8)

Pomůcky: omalovánka skřítky (viz příloha č. 1 obr. 29), pastelky, fixy

Organizace: individuální u stolu

Postup:

- Děti si mohou podle sebe vybarvit skřítku (viz Příloha č. 2 obr. 66)

Kresba fotografií z předešlého dne

(viz Příloha č. 2 obr. 67)

- Stejný postup jako ve středu

Zvukové pexeso

- Viz úterý

Obrázek 8

Omalovánka skřítky

Zdroj: Autorka, 2023

Ranní kruh + tělovýchovná chvílka

Ranní rituál

Dobrý den (viz pondělí)

Říkanka s pohybem – Skřítkové

- Opakování z předešlého dne

Zdravotní cviky – živelná rozcvička

Pomůcky: šátek

Organizace: na koberci v kruhu

Motivace: „Děti, proč vlastně ti skřítkové v té říkance spravují střechu? Co se mohlo stát?“ (prostor pro odpovědi dětí, učitelka děti případně navede na živelné síly, které to mohly způsobit.) „A my si teď tedy jako ty živly zacvičíme.“

Postup:

- Země – šátek držíme v rukách zmačkaný – koukáme se na šátek (dolů na zem) a od šátku (nahoru od země)
- Vzduch – šátek v jedné ruce a kroužíme celou rukou, poté ruce vyměníme
- Voda – máváme šátkem ve vzduchu a tvoříme vlnky – vystřídáme obě ruce
- Vzduch – šátek si chytíme rukama na koncích a ruce zvedneme nad hlavu a provádíme úklony na strany → jako když do nás fouká vítr
- Oheň – skáčeme na jedné noze a rychle nohu vyměníme → pálí nás pod nohama
- Oheň – medvídek, spojíme si chodidla k sobě a zhoupneme se do strany, na záda a přes druhý bok zase zpátky (jako se převaluje uhlík v ohni)
- Vzduch – leh, šátek přes obličej, snažíme se fouknout tak, abychom šátek nadzvedly (viz Příloha č. 2 obr. 69)

Voda, země, vítr, vzduch

Organizace: hromadná, na koberci

Motivace: „Děti, jaké jsme to měli ty čtyři živly?“ (prostor pro odpovědi dětí) „Já znám takovou hru s těmito živly, tak já vás ji naučím?“

Postup:

- Učitelka bude stát na jednom konci třídy a děti na druhém
- Jakmile se učitelka otočí zády a začne říkat voda, země, vítr, vzduch; děti mohou jít dopředu k učitelce
- Když učitelka dořiká, otočí se a všichni musí udělat „štronzo“ – zastavit na místě a nehýbat se
- Pokud učitelka uvidí, že se někdo pohnul, řekne jeho jméno a dotyčný musí udělat 3 kroky vzad
- Úkolem je, aby se všechny děti dostaly za učitelku

Relaxace

- Děti si lehnou tak, jak je jim to pohodlné
- Učitelka pustí do pozadí hudbu, ve které se budou proměňovat jednotlivé živly
- Děti se do hudby zaposlouchají a každý živel si představují, jaké má vlastnosti, jaký je

Řízená činnost

Evaluace

Společné otázky pro všechny:

Dozvěděli jsme se něco nového o přírodě?

Co jsme zjistili při pokusech?

Jaké dodržujeme v přírodě pravidla?

Podarilo se nám získat heslo a jak jsme ho získali?

Co důležitého nás skřítek naučil?

Otázky, na které děti odpovídají jednotlivě:

Jaká aktivita se ti při objevování nejvíce líbila?

Jaká aktivita tě nebavila nebo pro tebe byla nepříjemná?

Bavila tě skřítkův honba za pokladem?

- dětem dáme k dispozici další písmeno (D), jako poděkování za odpovědi na otázky

Mapa pokladu

Pomůcky: složená mapa (viz Příloha č. 2, obr. 78)

Organizace: hromadná, na koberci v kruhu

Motivace: Učitelka ukáže dětem mapu a děti hádají, co by to mohlo být.

Postup:

- Po nápadech dětí, co by to mohlo být mapu postupně rozložíme

- Necháme ji kolovat, aby se každý mohlo podívat, co je v ní zakresleno
- Až si ji všichni prohlédnou, učitelka ji umístí doprostřed kruhu a nechá děti přijít na to, kde to je, co jim to připomíná, dětem pokládá návodné otázky
- Jednotlivé obrázky na mapě si s dětmi pojmenuje, co by to mohlo být
- Jakmile děti uhodnou, že se jedná o zahradu, řekneme si, kde je start a přesuneme se na ni

Pobyť venku

Hledání pokladu

Pomůcky: mapa (viz Příloha č. 2, obr. 78), skřítek (viz Příloha č.2, obr. 76), poklad

Organizace: hromadná, na zahradě

Postup:

- Učitelka bude držet mapu tak, aby na ni všechny děti viděly
- Poté se děti s učitelkou dohodnou, kam mají jít dál, k jakému bodu a vždy se tam zastaví a dále zkoumají mapu, aby mohly určit, kam jít dál (viz Příloha č. 2 obr. 70-72)
- Cestou si vyzvednou poslední písmenko, které chybí do tajenky (A)
- Celou tajenku po písmencích děti přečtou a pokusí se z nich složit slovo, pokud to bude těžké, učitelka jim pomůže
- Jakmile se dostanou děti do cíle, bude tam na ně čekat poklad, který hlídá skřítek (viz Příloha č. 2 obr. 73)
- Učitelka zkusí otevřít poklad, ale nepůjde to, a tak děti musí říct heslo
- Poté už učitelka truhlu otevře a děti se mohou podívat dovnitř (viz obr. 9)
- V pokladu bude schovaný dopis, který učitelka dětem přečte
- Poté si mohou děti prohlédnout poklady, které jsou v pokladu ukryty

Obrázek 9

Otevření pokladu

Zdroj: Autorka, 2023

- Poklad: v truhle – polepené kamínky, foťáky, fotografie, nalezené předměty, dopis, perníčky s dekorem dřeva a lesní jahody (viz Příloha č. 2 obr. 79)

Dopis

Milé děti,

mé úkoly jste zdárně splnily. Dokázaly jste zjistit heslo od mého pokladu a najít poklad podle mapy. Celý týden jsem vás sledoval a vy jste mě někdy také zahlédly. Některé úkoly byly opravdu těžké, ale i s těmi jste si dokázaly poradit, což mě mile překvapilo. Stalo se, že jste se někdy hádaly, z toho jsem byl trochu smutný, ale dokázaly jste to vyřešit, a to je hlavní. Chtěl bych vám velice poděkovat, že jste nám postavily domečky. S mými kamarády už jsme se do nich nastěhovali a opravdu se nám moc líbí. Měli jsme na výběr z několika různých domečků, a tak si každý vybral ten, který mu vyhovoval. Už se těšíme, až se budeme společně scházet v té veliké jídelně, tam budeme moci dělat spoustu věcí společně. Děkuji vám také za to, že jste posbíraly odpadky, takových lidí bychom potřebovali více, sami les nedokážeme vyčistit. Poklad jste si tvořily vy samy, celý týden jste si vytvářely vzácné poklady. Já vám ještě přidávám něco dobrého na zub, tak snad si pochutnáte. Doufám, že jste si cestu za pokladem užily a něco nového se naučily.

Váš skřítek (Autorka, 2023)

7.5.1 Evaluace dne

Ranní činnosti

Tento den již děti neprojevovaly takový zájem o ranní činnosti. Byla nabídnuta jen jedna nová činnost, a to omalovánka skřítky. Ostatní činnosti už v týdnu byly nabídnuty. Byly nakresleny nové fotografie, které byly umístěny na tabuli (viz Příloha č. 2 obr. 68). Zvukové pexeso bylo vyzkoušeno málo dětmi. Obrázek si také mnoho dětí nevybralo. Tento den trávil děti především volnou hrou na koberci.

Tělovýchovná chvílka

Den byl započat přivítáním. Dále byla zopakována říkanka „Skřítkové“. Děti si ji již docela pamatovaly, hlavně pohybově. Činnosti již pro převážně chlapce nebyly tolik poutavé a někteří z činností odcházeli a opět se vraceli. Pro dívky bylo cvičení s šátkem

zajímavější. Při hře byly zapojeny všechny děti a byla hrána čtyři kola. Při relaxaci byly děti zaposlouchány do zvuků a byly klidné.

Řízená činnost

Při závěrečné evaluaci byly zjištěny odpovědi dětí na otázky. Nejdříve byly pokládány otázky skupině, následně jednotlivcům. Děti byly povětšinou trpělivé a odpovídaly na otázky. Z důvodu dlouhé evaluace, bylo zařazeno pohybové cvičení. V kruhu byla dětem ukázána mapa pokladu, která byla poslána a zkoumána. Dětem byla položena otázka, k čemu může mapa sloužit, jejich odpověď zněla: „Abychom našli poklad nebo abychom našli skřítku a tajenku.“ Po rozložení děti vymýšlely, které místo jim mapa připomíná. Postupně přišly na to, že to bude školní zahrada a byly popsány jednotlivé body mapy. Děti vzaly mapu a tajenku a vydaly se hledat poklad.

Pobyt venku

V šatně bylo dohodnuto, kde mapa začíná, odkud se bude vycházet. Od tohoto místa bylo vycházeno a postupováno od bodu k bodu. Po polovině cesty bylo zastaveno u stromu, který byl vyznačen v mapě, a bylo zde zjištěno poslední písmeno do hesla. Bylo zaznamenáno do tajenky a děti ho po písmencích přečetly. Poté se z přečtených písmen pokusily vyvodit slovo a dokázaly to. Tajenka byla vyřešena a pokračovalo se v cestě podle mapy. Děti uviděly poklad a rozeběhly se k němu. Ten byl strážěn skřítkem. Děti zkusily truhlu otevřít, to však nešlo. Přišly na to, že musí říci heslo, aby se podívaly dovnitř. To byla úspěšně vyřčeno, truhla otevřena a vynesena z křoví. Děti se pustily do vyndávání předmětů a zjišťování obsahu. Nejvíce je zaujal dopis a zabalená ošatka. Byl přečten dopis, který děti se zájmem poslouchaly. Z jejich reakcí bylo usouzeno, že na sebe byly hrdé, za to, co dokázaly. Na závěr byla poslána ošatka, ke které děti přičichávaly (viz Příloha č. 2 obr. 74), a odhadovaly, co by mohlo být uvnitř. Děti v ní našly perníčky s dekorem dřeva a lesní jahody (viz Příloha č. 2 obr. 75). U dětí byla viděna radost a euforie. Všichni si vzali perníček a rozhodli se, že zbylé nechají pro ty, kteří ve třídě zrovna nebyli. Jahody si rozdělily mezi sebou a nabídly je i ostatním dětem, které přišly na zahradu z jiných tříd.

Naplnění cílů

Děti se zamýšlely nad otázkami, které jim byly kladeny při evaluaci a vyjadřovaly své názory. I přes časovou náročnost, dokázaly udržet pozornost. Při hledání pokladu bylo viděno nadšení a nedočkavost, z toho bylo usouzeno, že očekávání dětí bylo naplněno.

8 EVALUACE

Evaluace byla prováděna průběžně metodou pozorování a nestrukturovaných rozhovorů s dětmi a paní učitelkami. Metoda pozorování byla nejvíce využívanou metodou a byla prováděna v průběhu celého týdne. Vychází z toho i záznam z realizace týdenního celku. Na závěr byla s dětmi udělána evaluace prostřednictvím strukturovaného rozhovoru. Pro snazší zaznamenání byly odpovědi dětí nahrány a přepsány. V rozhovoru byly otázky, na které děti odpovídaly společně, ale také otázky, na které každé dítě odpovídalo samo za sebe. Tato evaluace byla zařazena na konec týdne, tedy pátek. Z evaluace vychází nejlépe a nejhůře hodnocené aktivity, které jsou zpracovány do grafu. (obr. 10, obr. 11) Jako evaluační nástroj slouží také fotografie (Příloha 2), které byly pořizovány během celého týdne. Fotografie zaznamenávají práci dětí a jejich zapojení do činností.

8.1 Evaluace s dětmi

Společné otázky pro všechny:

Dozvěděli jsme se něco nového o přírodě?

„Že se nesmí ničit. Můžeme pomáhat přírodě staráním se o stromy. Nesekat stromy. Můžeme sázet kytičky. Nedělat odpadky. Když v lese uvidíme odpadky, tak je sesbíráme. Dáme je do koše. Nesmí se rozdělovat oheň bez kamínků okolo, jinak shoří celý les a my nebudeme mít ani vzduch, ani přírodu. Nemůžeme do věcí kopat a zvířátka zabíjet.“

Co jsme zjistili při pokusech?

„Že tam žížala má to srdce a když se rozpůlí někde jinde tak doroste, ale když v tom srdci, tak nedoroste a umře. Má tam ten opasek. Kamínek se potopí. Žížala lezla do stínu. Jakou mají různé kytičky barvu. List plave. Počet lístečků kytiček.“

Jaké dodržujeme v přírodě pravidla?

„Neházíme odpadky na zem. Nekopeme do ničeho. Neděláme oheň, aby neshořel les. Nehladíme zvířátka, aby je neopustila maminka. Nekácíme stromy, protože bychom neměli kyslík. Nekřičíme. Sbíráme odpadky. Nezabíjíme zvířátka. Chováme se hezky a sázíme stromy.“

Podarilo se nám získat heslo a jak jsme ho získali?

„Dostali jsme ho za úkoly. Ještě chybí dva. Potřebujeme dvě písmena.“

Co důležitého nás skřítek naučil?

„Práce se vydaří, rádi pracujeme a plníme úkoly. Je důležité chodit do lesa a postavit tam skřítkovi domečky. Pokud budou zase zbourané, tak je znova postavíme. Že je dobré sbírat odpadky. Nekopeme do hub, kytiček a chováme se hezky.“

Otázky, na které děti odpovídají jednotlivě:

Jaká aktivita se ti při objevování nejvíce líbila?

„V lese stavění domečků.“

„Jak jsme si stavěli.“

„Stavění domečků.“

„Stavění, jak jsme stavěli domeček a já jsem mohla lámat klacky.“

„Domečky.“

„Domečky.“

„Pokusy.“

„Úkoly, všechny“

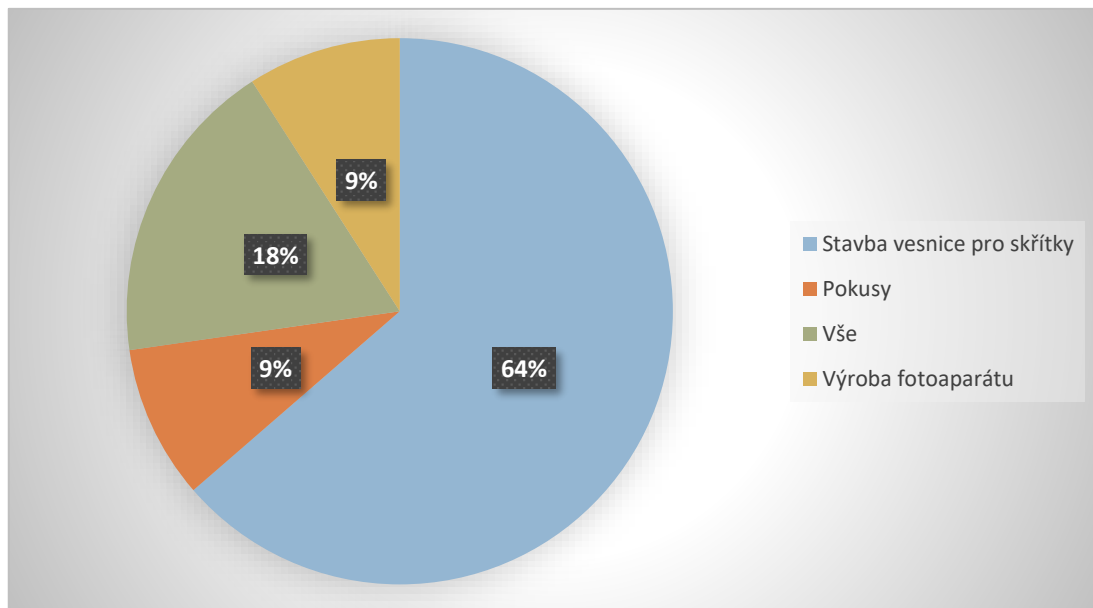
„Úkoly, všechny, co jsme dělaly.“

„Jak jsme dělali foťák a pak jsme fotili.“

„Domečky, líbilo se mi, že jsme se domluvili, že ty malý budou domečky a to velký, jak jsme postavili my, bude jídelna.“

Obrázek 10

Nejoblíbenější aktivity

Zdroj: Autorka, 2023

Jaká aktivita tě nebavila nebo pro tebe byla nepříjemná?

„Mně se nelíbilo, jak jsme šli tou dlouhou cestou a tou trávou.“

„Mě bavilo všechno.“

„Já nevím, všechno bylo dobrý.“

„Jak jsem pracovala v tom lese, tak jsem byla trochu zpcená a mně to je nepříjemný.“

„Jak jsme dělali ty kytky.“ (myšleno při pokusech)

„Taky ty kytky“

„Mě se nelíbilo to sahání na tu žížalu. To je nepříjemný.“

„Mně se nelíbilo, jak jsme sbírali ty klacky z dřeva na hromadu.“

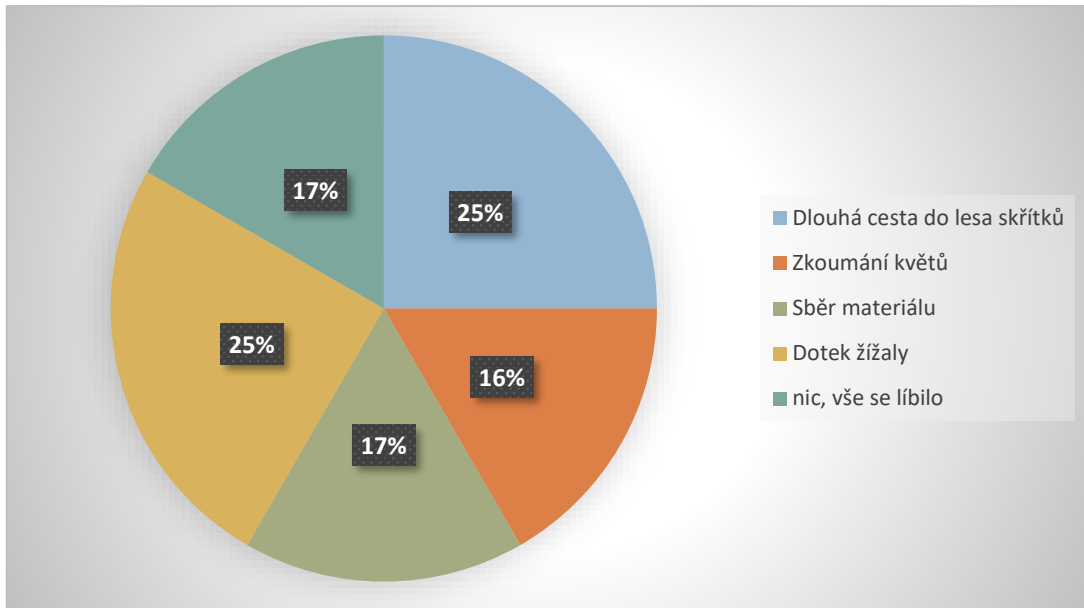
„Mně se nelíbila ta žížala.“

„Žížala a jak jsme chodili.“

„Jak jsme šli nahoru tou cestou, to bylo dlouhý.“

Obrázek 11

Nepříjemné/neoblíbené aktivity

Zdroj: Autorka, 2023

Bavila tě skřítkčí honba za pokladem?

Všichni odpověděli ano, ale ještě chtějí poklad.

ZÁVĚR

V praktické části bylo cílem vytvořit týdenní výukový plán, který bude děti přibližovat přírodě a pomůže jim tak objevovat její poklady. Záměrem bylo také probudit v dětech zájem o přírodu a posílit jejich vztah k ní. Toto vše bylo zahrnuto do výukového plánu a prolínaly se v dílčích vzdělávacích cílech. Ty byly naplněny činnostmi v průběhu celého týdne. Pokud je na celek nahlíženo z hlediska naplnění cílů, byl úspěšný.

Ze zpětné vazby dětí bylo usouzeno, že plán byl pro ně zajímavý a do aktivit se zapojovaly s chutí. Za nejúspěšnější aktivitu bylo zvoleno stavění domečků z přírodních materiálů. Při této aktivitě byl vzbuzen zájem o přírodu, její materiály a také její ochranu. Nejméně oblíbenou činností byla uvedena cesta do lesa. Děti popisovaly, že byla dlouhá a náročná. Nutno podotknout, že ten den bylo velké teplo, a děti tak mohly být více unavené i z horkého dne.

Při realizaci byly zjištěny nedostatky u některých činnostech. Jedná se především o výrobu fotoaparátu a pokusy. Tyto aktivity byly velice náročné na organizaci, proto byly navrženy úpravy. Výroba fotoaparátu by byla započata již při ranních činnostech. Potřebná doba na výrobu při řízené činnosti by se zkrátila a organizace zjednodušila. Při pokusech bylo zjištěno moc náročné stanoviště s pozorováním květů. Tato aktivita by měla být vynechána anebo nahrazena jinou. Byla zde zjištěna nutná učitelčina pomoc.

V plánu mohou být nalezeny i nevyzkoušené aktivity. Bylo jich uvedeno velké množství, a jelikož bylo vycházeno z potřeb dětí, již na ně nezbyl čas.

Výukový plán je realizovatelný a v mateřské škole ho lze úspěšně aplikovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

Činčera, J. (2013). *Environmentální výchova: efektivní strategie*. Agentura Koniklec; Brontosauří ekocentrum Zelený klub; Masarykova univerzita.

Činčera, J. (2007). *Environmentální výchova: od cílů k prostředkům*. Paido.

Činčera, J. (2007). *Práce s hrou pro profesionály*. GRADA.

Daniš, P. (2018). *Tajemství školy za školou*. Ministerstvo životního prostředí.

Daniš, P. (2016). *Děti venku v přírodě: ohrožený druh?*. Ministerstvo životního prostředí.

Dziubak, E. (2017). *Rok v lese*. Host.

Forman, R., & Gordon, M. (1993). *Krajinná ekologie*, Academia.

Fortuna Libri. (2017). *Radost*.

Franěk, M., Jančaříková, K., Krajhanzl, J., Kulhavý, V., Kušková, P., Skála, P., Třebický, V., Vošáhliková, T. (2009). *Člověk + příroda = udržitelnost? Texty o proměně vztahů lidí k přírodě, environmentální výchově a udržitelnosti*. Zelený kruh.

Hanuš, R., Chytilová, L. (2009). *Zážitkově pedagogické učení*. GRADA.

Herman, M. (2021). *Máma není služka, máma je dáma*. Apak.

Jančaříková, K. a kol. (2022). *Didaktické zásady v přírodovědném vzdělávání*. Univerzita Karlova – Pedagogická fakulta.

Jančaříková, K. (2010). *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.

Janoušková, S., & Kukul, P. (2008). *Environmentální výchova v příbězích*. Fortuna.

Klimtová, V. (2014). *Skřítky lesní malý lexikon strašidel*.

Konvalinová, K. (2014). *Barevné kamínky: Rozhýbané básničky*. Přikrylová Milada Plus s.r.o.

Krolupperová, D. (2016). *Jde sem lesem*. Portál.

Leblová, E. (2016). *Environmentální výchova v mateřské škole*. Portál.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2008) *Metodický pokyn MŠMT k zajištění environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty (EVVO)*.

Nuttall, C., Millington, J. (2013). *Outdoor classrooms a handbook for school gardens*. Permanent Publications.

Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. GRADA.

Opravilová, E., Gebhartová, V. (2011). *Rok v mateřské škole: kurikulum předškolní výchovy*. Portál.

Píro, R. (2021). *Kdo to tady bydlí?* Albatros.

Šmelová, E., Prášilová, M. a kol. (2018). *Didaktika předškolního vzdělávání*. Portál.

Internetové zdroje

Kašová, J. (2.12.2013). *Prožitek jako způsob učení*. Metodický portál. <https://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/17861/PROZITEK-JAKO-ZPUSOB-UCENI.html>

Křížová, Ž. *Přivítání, školka, kamarádi*. Výtvarná výchova. <https://vytvarna-vychova.cz/privitani-skolka-kamaradi/>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. <https://www.msmt.cz/file/56051/>

Ministerstvo životního prostředí. *Environmentální vzdělávání a poradenství*. https://www.mzp.cz/cz/environmentalni_vzdelavani_poradenstvi

Tamtam. *Lesní básničky*.

<https://www.tamtam.cz/res/archive/022/002494.pdf?seek=1630920490>

Vida. *Putování vody dřevem*. <https://vida.cz/blog/putovani-vody-drevem>

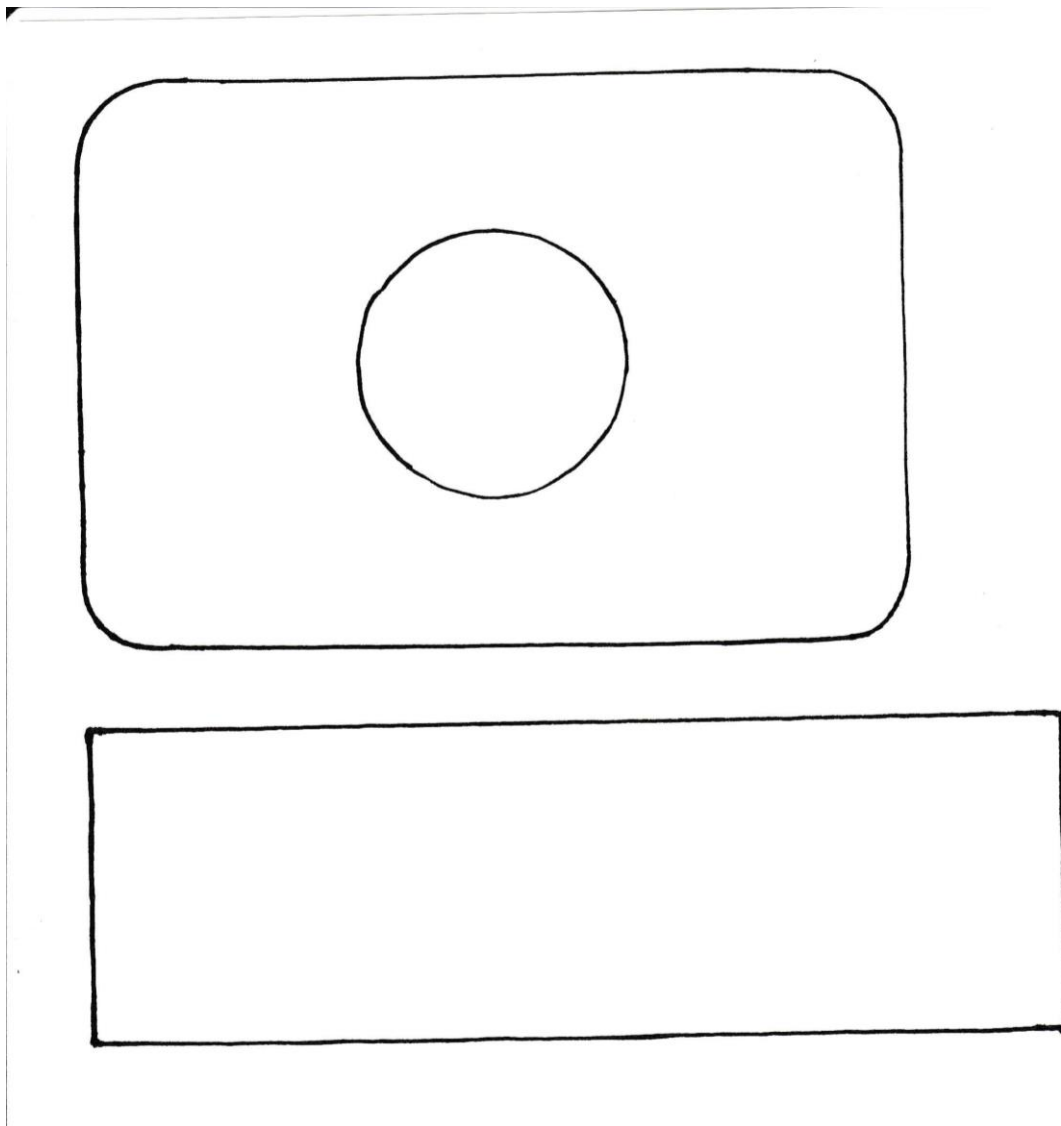
PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Materiály k tematickému celku

Obrázek 12

Šablona fotoaparátu

Zdroj: Autorka (2023)

Skládání obrázků

Obrázek 13

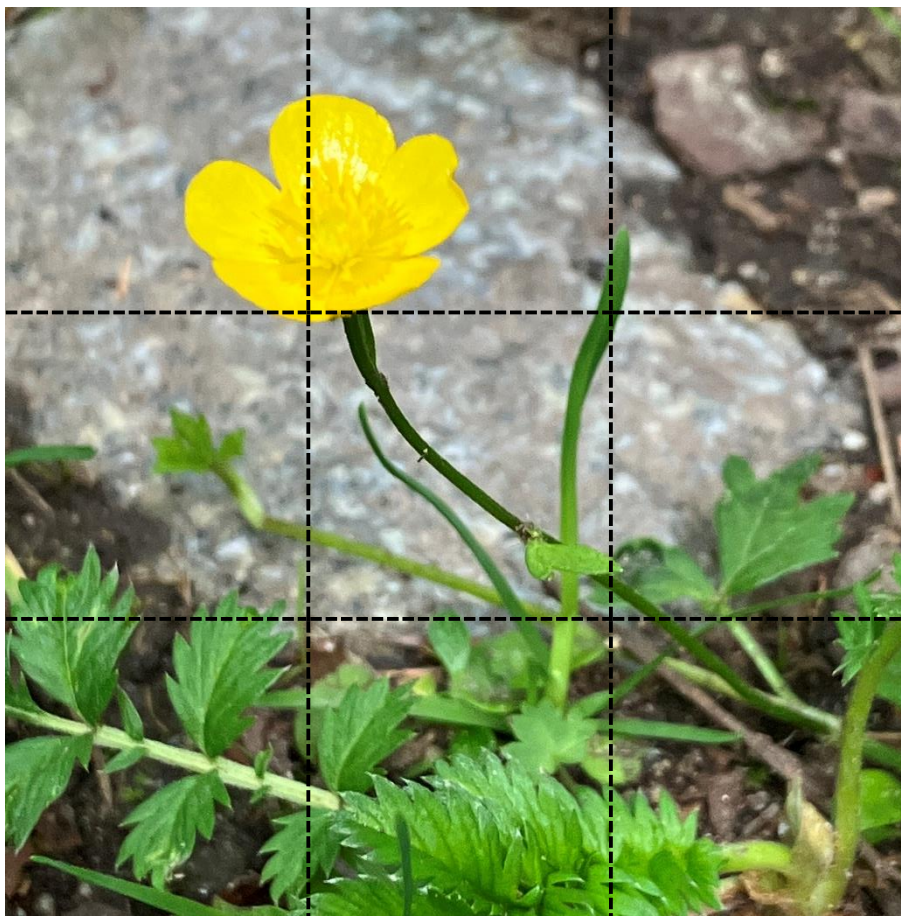
Hornina – k rozstříhání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 14

Květina – k rozstříhání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 15

Strom – k rozstříhání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 16

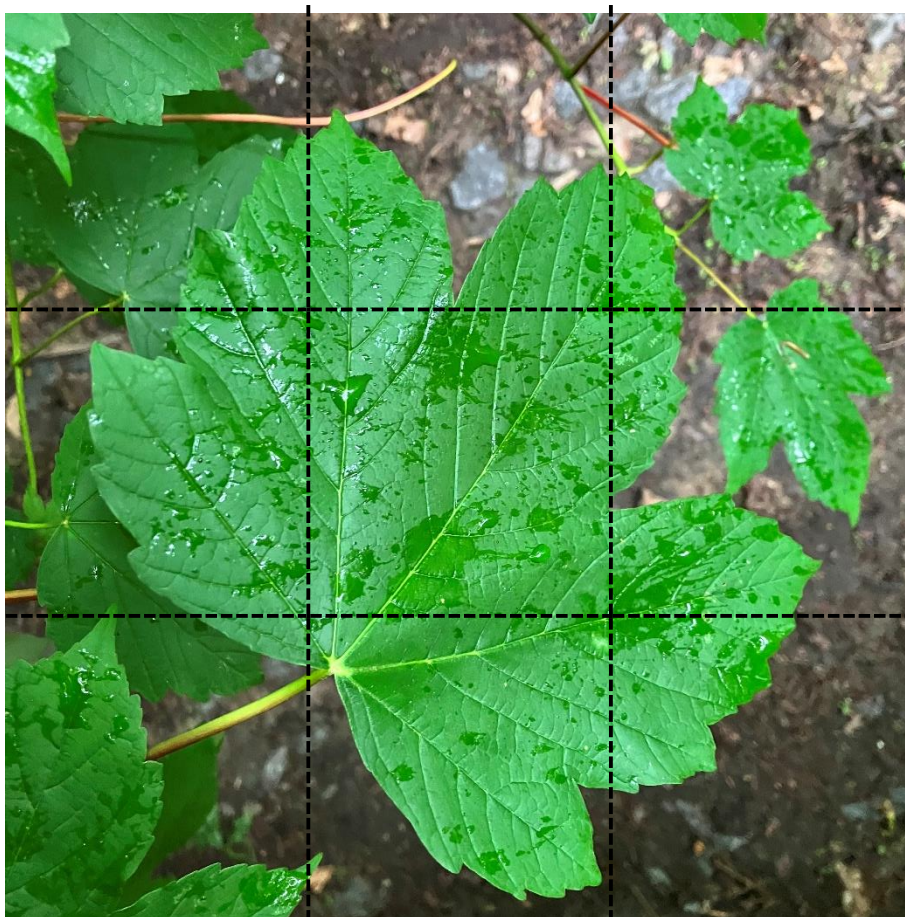
Šišťice – k rozstříhání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 17

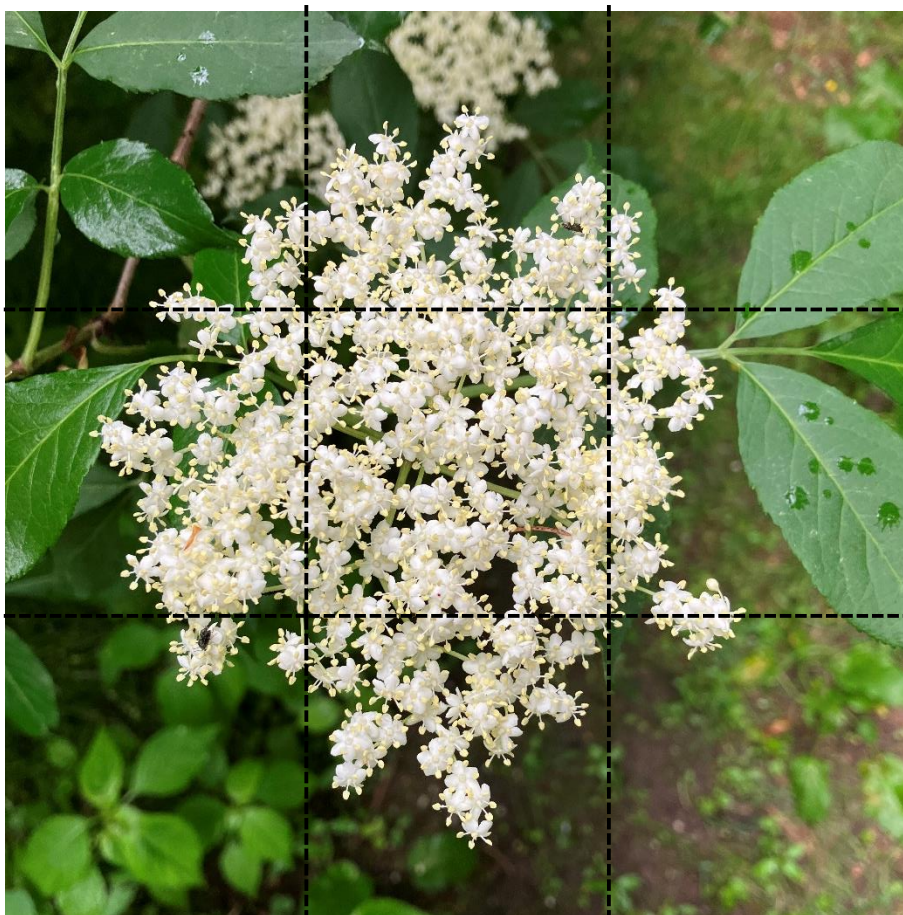
List – k rostřihání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 18

Květenství – k rozstřihání

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 19

Hornina – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 20

Květina – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 21

Strom – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 22

Šišťice – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 23

List – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 24

Květenství – předloha

Zdroj: Autorka, 2023

Pokusy – pracovní list

Obrázek 25

Pokus s šišticí

<u>POKUSY</u>		
POKUS SE ŠÍŠKOU 		
✏️ NAKRESLI ŠÍŠKU		
PŘED:	PO:	
<u>CO PLAVE, CO SE TOPÍ</u>		
		
ŠÍŠKA 		
LIST 		
KÁMEN 		
KVĚT 		
JEHLIČI 		
OŘECH 		

Obrázek 26

Pokus se žížalami

POKUSY SE ŽÍŽALAMI

  POZORUJ A NAKRESLI ŽÍŽALU

VLHKO 	SUCHO
SVĚTLO 	STÍN

 CO TO JE ?

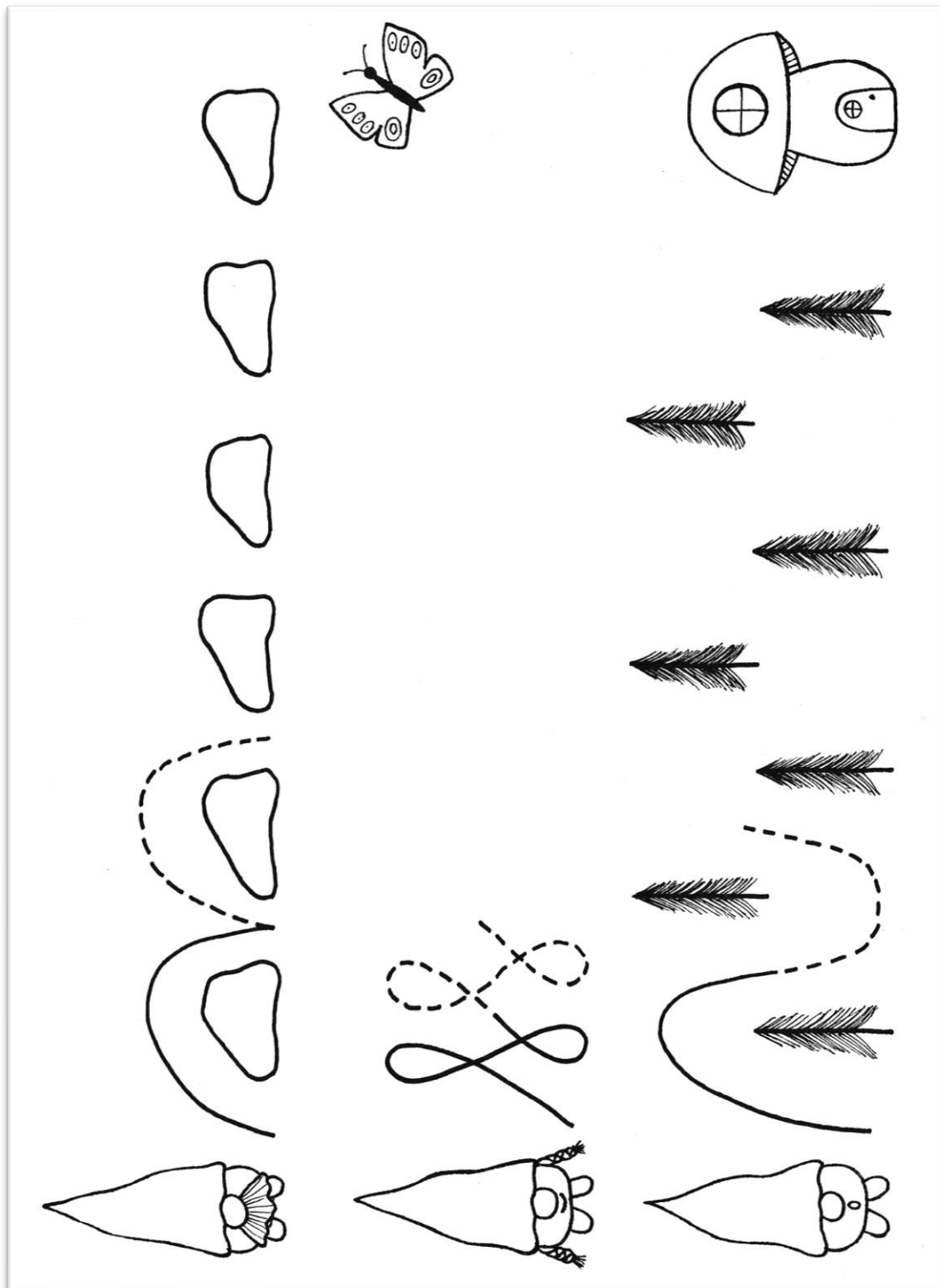
Obrázek 27

Zkoumání květu

<u>ZKOUMÁNÍ KVĚTU</u> 				
		KVĚT 1	KVĚT 2	KVĚT 3
BARVA 				
VELIKOST ↓ ↑				
OKVĚTNÍ PLÁTKY 				
STŘED 				

Obrázek 28

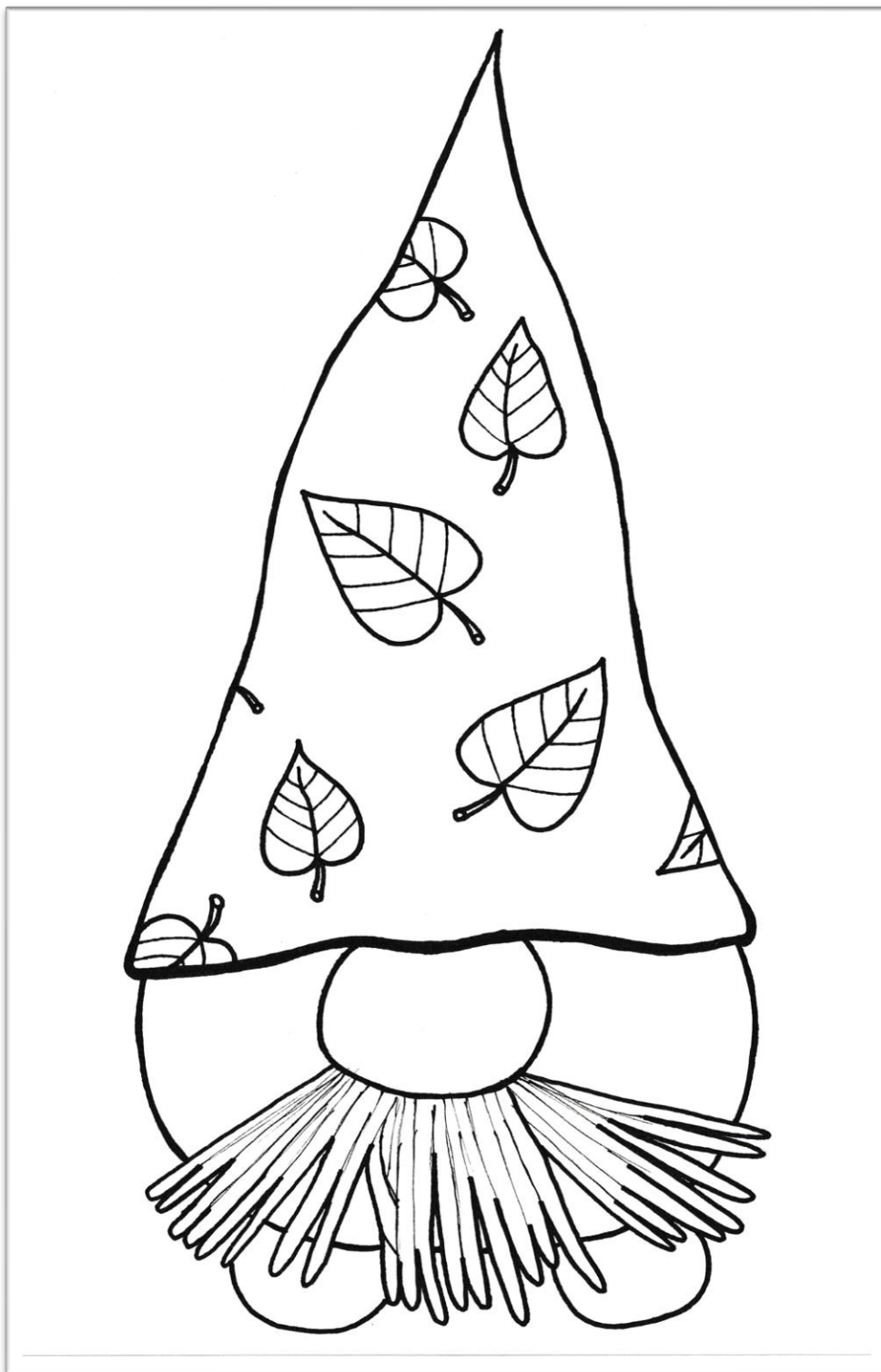
Grafomotorický list

Zdroj: Autorka (2023)

Obrázek 29

Obrázek skřítky – omalovánka

Zdroj: Autorka (2023)

Příloha č. 2

Fotografie z realizace výukového plánu

Obrázek 30

Kniha Rok v lese

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 31

Kniha Rok v lese 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 32

Polepování kamínků

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 33

Polepování kamínků 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 34

Hledání v písku

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 35

Hledání v písku 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 36

Hra skřítků domovy

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 37

Utvořené skřítků domovy

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 38

Výroba fotoaparátu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 39

Výroba fotoaparátu 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 40

Skládání obrázků

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 41

Zvukové pexeso, kniha Rok v lese

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 42

Zvukové pexeso, kniha Rok v lese 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 43

Odchod ven s fotoaparáty

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 44

Pokus s šiškami

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 45

Co plave, co se potopí

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 46

Pokus s žížalou

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 47

Zkoumání květů

Zdroj: Autorka, 2023

Středa

Obrázek 48

Kresba fotografií z předešlého dne

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 49

Kresba fotografií z předešlého dne 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 50

Nakreslené fotografie

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 51

Pracovní list – žížala

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 52

Domeček pro skřítku

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 53

Domeček pro skřítku 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 54

Grafomotorický list

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 55

Pohybová improvizace

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 56

Cesta do lesa skřítků

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 57

Cesta do lesa skřítků 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 58

Sběr materiálu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 59

Sběr materiálu 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 60

Stavba vesnice pro skřítky

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 61

Domeček s pozorovatelnou

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 62

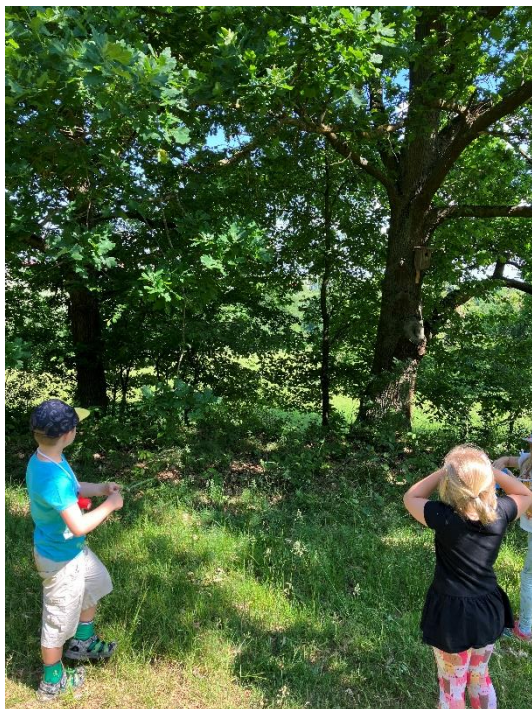
Domeček pro skřítky na spaní

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 63

Focení budky pro ptáky

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 64

Cesta do školky

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 65

Sběr odpadků

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 66

Omalovánka skřítky

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 67

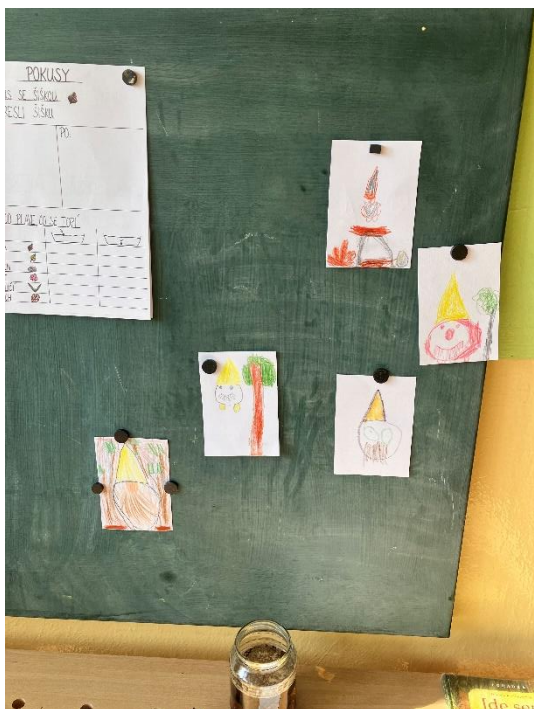
Kresba fotografií

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 68

Nakreslené fotografie 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 69

Zdravotní cviky s šátkem

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 70

Hledání pokladu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 71

Hledání pokladu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 72

Hledání pokladu 2

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 73

Poklad

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 74

Zkoumání pokladu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 75

Perníčky s lesními jahodami

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 76

Skřítek

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 77

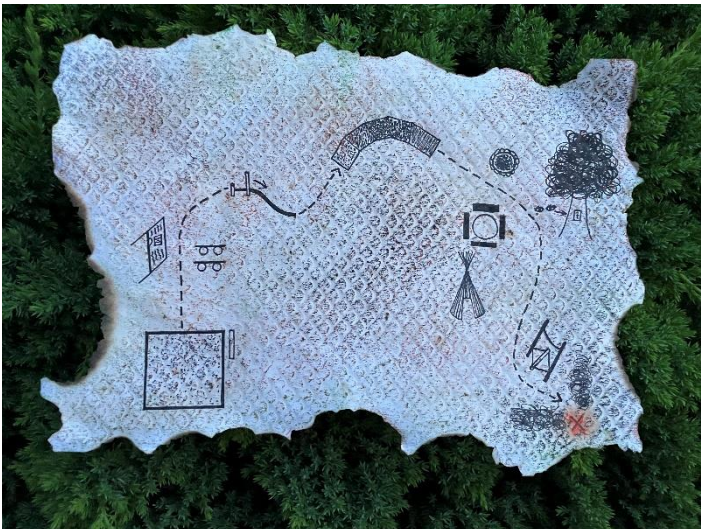
Dopis od skřítky

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 78

Mapa k pokladu

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 79

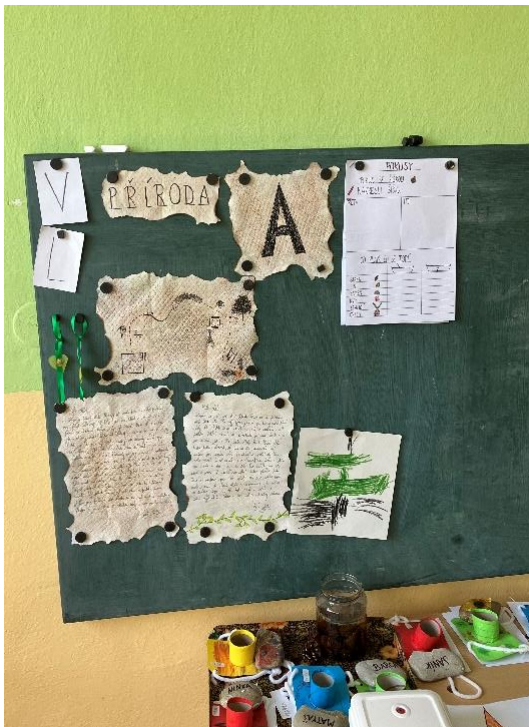
Perníčky s dekorem dřeva a lesní jahody

Zdroj: Autorka, 2023

Obrázek 80

Tabule s použitým materiálem

Zdroj: Autorka, 2023